

ПРАГА ВЯСНЫ

Крымінальныя прысуды,
вынесеныя ў 2007 годзе
па палітычных матывах

Менск
2007

У зборніку зъмешчаны ўласныя фотаздымкі аўтараў і герояў кнігі,
а таксама інтэрнэт-крыніцаў nn.by, photo.bymedia.net

У афармленыні вокладкі
выкарыстаны фотаздымак Юліі Дарашкевіч

Прага вясны: Крымінальныя прысуды, вынесеныя ў 2007 годзе па палітычных матывах / Укладальнік Алена Лапцёнак. – Менск, 2007. – 90 с.

На працягу 2007 году крымінальны перасьлед актыўна выкарыстоўваўся беларускімі ўладамі як інструмент расправы з палітычнымі апантентамі, сродак ціску на грамадзкіх актывістах і апазіцыйна настроенных грамадзінаў. Колькасць асобаў, прыцягнутых да крымінальнай адказнасці заставалася даволі высокай, нягледзячы на тое, што ня ўсе ўзбуджаныя справы былі даведзеныя да суду.

Пра звычайных людзей, патрапіўшых за свае погляды пад колы дзяржаўнай машыны, распавядае гэты зборнік – «Прага вясны». У кнізе зъмешчаны публіцыстычныя артыкулы розных аўтараў, героям якіх у 2007 годзе былі вынесеныя крымінальныя прысуды.

ISBN 83-914739-1-7

Уступ

Няўмольна ідзе час, мінаюць гады, і вельмі прыкра ўсьведамляць, што нашае жыцьцё ня толькі ня лепшае год ад году, а мы, беларусы, самі прызычайліся да сітуацыі, у якой даўно ўжо варта было б сказаць рашучае «НЕ!» таму, што перашкаджае быць вольнымі і шчаслівымі, «людзьмі звацца». «Не!» – прайвам супрацьзаконъня і зьдзекаў, «Так!» – сапраўднай незалежнасці і свабодзе. І ўжо не ратуе вядомае выказваныне, што кожны народ мае такі ўрад, якога заслугоўвае, бо мы вартыя лепшага. Амерыканскі палітычны дзяяч, публіцист і презідэнт ЗША Аўраам Лінкальн пісаў: «Можна падманваць частку народу ўвесь час, можна падманваць увесь народ некаторы час, але нельга падманваць увесь час увесь народ». А нас усіх падманваюць увесь час. Большаясць беларусаў жыве ў інфармацыйным вакууме, але бачыць на ўласныя очы і здагадваецца, што верыць дзяржаўным сродкам масавай інфармацыі нельга, што ўсё зусім ня так, як кажуць. Меншасць ведае гэта дакладна і намагаецца нешта зъмяніць, пераламіць сітуацыю. Хтосьці павінен ня толькі сам ісьці наперад, але і кікаць за сабой іншых, быць прыкладам нязломнасці, мужнасці, сымеласці. Такія людзі адкрыта заяўляюць пра свае погляды, яны здольныя на сапраўдныя ўчынкі, таму часта за гэта церпяць.

За Беларусью замацавалася непрырабная назва «апошній дыктатуры Еўропы». Нягледзячы на тое, што колькасць асобаў, прыцягнутых да крыміналнай адказнасці ў сувязі з іх грамадзка-палітычнай дзеянасцю заставалася даволі высокай, вынесеныя прысуды не наслілі такога жорсткага характару, як у мінулым 2006 годзе. Два чалавека – Андрэй Клімаў і Артур Фінькевіч – былі

пакараныя пазбаўленьнем волі, астатнім суды вынеслі штрафы альбо судовыя перасыярогі. Гэтая тэндэнцыя на некаторае зъмякчэньне палітычнага перасыледу найперш звязаная з новай эканамічнай і зынешнепалітычнай сітуацыяй, якая склалася ў Беларусі на працягу году, і не зьяўлецца съведчаньнем лібералізацыі беларускага рэжыму.

У канцы 2006 году Еўразьвяз вылучыў беларускаму ўраду 12 патрабаваньняў па дэмакратызацыі краіны наўзамен на сур'ёзную дапамогу, якая б магла значна паўплываць на ўсе вектары разъвіцця грамадзкага жыцця Беларусі: эканоміку, інфраструктуру, культуру. Сярод галоўных умоваў – вызваленне ўсіх палітвязняў, рассыльданье справаў зынікльых, павага да свабоды слова, медыяў і сходаў, дэмакратызацыя выбарчага заканадаўства, павага да дэмакратычных каштоўнасцяў і асноўных правоў беларускіх грамадзянаў. Разумеючы выгоду эканамічных і гуманітарных прапановаў, беларускія ўлады робяць выгляд, што спрабуюць наладзіць дыялог з Еўразьвязам, пры гэтым яны заклікаюць еўраструктуру ня ставіць пытаньне аб правах чалавека ў аснову.

Патрабаваньне вызваленяня палітвязняў і спынення палітычна матываваных крымінальных справаў стала абавязковай умовай для вядзення дыялогу з урадам Беларусі і ЗША. Перамовы з Дэвідам Крэмерам прывялі да таго, што датэрмінова былі вызваленыя Павал Севярынец, Мікалай Статкевіч і Кацярына Садоўская. Аднак спадзіваныні на хуткае вызваленне астатніх палітычных зняволеных не апраўдаліся. У месцах пазбаўленяня волі працягвалі знаходзіцца экс-кандыдат у презідэнты Аляксандр Казулін, моладзеўская лідэры Зыміцер Дашкевіч і Артур Фінькевіч, прадпрымальнік Мікалай Аўтуховіч.

Мэтанакіравана раскручвалася справа супраць актыўістаў «Маладога Фронту». Толькі па арт. 193.1 Крымінальнага кодэксу («Арганізацыя дзейнасці аб’яднаньня, фонду ці рэлігійнай арганізацыі, якая не прайшла дзяржаўнай рэгістрацыі ці ўдзел у ёй») у 2007 годзе

былі асуджаныя восем маладафронтайцаў, справы яшчэ чатырох знаходзіліся ў стады рассыльедваньня: яны то спыняліся, то аднаўляліся. У дачыненьні да зъняволеных лідэраў «Маладога Фронту» Зымітра Дашкевіча і Артура Фінькевіча былі ўзбуджаныя дадатковыя крымінальныя справы. Між тым, беларускія ўлады занялі пазіцыю адмаўлення наяўнасці як палітычных зъняволеных у краіне, так і палітычных артыкулаў, называючы патрабаваньні міжнароднай супольнасці інфармацыйнай кампаніяй, развязанай з мэтай дыскрэдытацыі зънешній і ўнутранай палітыкі краіны.

Ёсьць вялікая палітика, вырашэнне глабальных проблемаў, і ёсьць звычайнія чалавечыя лёсы. Пра звычайніх людзей, патрапіўшых за свае погляды пад колы дзяржаўнай машыны, распавядае гэты зборнік – «Прага вясны». У кнізе зъмешчаны публіцыстычныя артыкулы розных аўтараў, героям якіх у 2007 годзе былі вынесеныя крымінальныя прысуды. «Толькі не рабі з мяне героя», – кажа, нібы саромячыся, адзін з маладафронтайцаў. Так, часам даволі цяжка ўстрывамацца ад эмацыйнай падачы матэрыялу, узынёслых характарыстык, пэўнага пафасу, але артыкулы напісаныя вельмі шчыра. Зразумела, кожны чалавек мае як добрыя рысы характару, так і недахопы, аднак ня кожны здольны на сапраўдны ўчынак, таму ўсе героі гэтай кнігі – героі нашага часу.

Што тычыцца спыненых альбо незавершаных на канец 2007 году крымінальных справаў, то па іх пададзеная толькі фактура.

1. Канстанцін Лукашоў

20 лютага 2007 г. суд Ленінскага раёну Менску (судзьдзя Красоўская З.В.) прызнаў Канстанціна Лукашова віноўным у зъдзяйсьнені крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 364 КК РБ – «Гвалт альбо пагроза прымяненія гвалту ў дачынені да супрацоўніка міліцыі» і вынес пакаранье – два гады пазбаўленія волі ўмоўна з адтэрміноўкай на два гады. Таксама сп.Лукашоў абавязаны сплаціць міліцыянту Сушчэні 1 мільён беларускіх рублёў маральнаі кампенсацыі, аплаціць дзяржпошліну і судовыя выдаткі. З красавіка калегія Менскага гарадзкога суду адміністрація вынесены Канстанціну Лукашову крымінальны прысуд і адправіла справу на новы перагляд. Паўторны суд адбыўся 26 ліпеня 2007 г., судзьдзя Тацяна Жулкоўская вызначыла тое ж самае пакаранье.

Умоўнае пакаранье і ўмоўная свабода

Мінулыя Каляды і Новы 2007 год навуковы супрацоўнік Інстытута геахіміі і геафізікі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Канстанцін Лукашоў сустрэў за кратамі. Гэта адбылося па той прычыне, што 19 сінтября ў дзень 65-гадовага юбілею сваёй маці Канстанцін быў арыштаваны на працы і зьмешчаны ў СІЗА па падозранню ў зъдзяйсьнені крымінальнага злачынства, звязанага з сакавіцкім падзеямі 2006 году. Тады, 23 сакавіка,

з намётавага мястэчка на Каstryчніцкай плошчы быў скрадзены адзін з ягоных арганізатораў вядомы беларускі апазіцыянер Вячаслаў Сіўчык. Машына з замежнымі дыпламатычнымі нумарамі зьвезла яго ў невядомым накірунку, пасъля чаго Вячаслаў аказаўся ў хірургічным аддзяленыні 3-га шпіталю з чэррапна-мазгавой траўмай і іншымі цялеснымі пашкоджанынямі.

Канстанцін Лукашоў, родны брат Вячаслава Сіўчыка, штодня наведваў яго ў шпіталі і бачыў, як каля палаты вартуюць «невядомыя ў цывільнім». 29 сакавіка зьбітага апазіцыянера нечакана выпісалі, і Канстанцін узяў у знаёмых машыну, каб адвезыці брата дахаты, аднак «невядомыя» спрабавалі перашкодзіць гэтаму. Пры гэтым іх паводзіны ў шпіталі былі досыць непасылядоўныя і несхаардынаваныя.

Увогуле, усё звязанае са зьбітцём Вячаслава, падзеямі таго дня і наступным узбуджэннем крымінальнай справы, больш нагадвае дэтэктыўную гісторыю, бо на шмат якія пытаныні і дагэтуль няма ні адказу, ні якіх-небудзь зразумелых тлумачэнняў. Напрыклад, зьбітцё апазіцыйнага дзеяча людзьмі ў масках можна патлумачыць спробай запалахваныня і перасъеду за ўдзел у намётавым мястэчку, але што за машына з дыпламатычнымі нумарамі? Яго можна было, як і ўсіх тых, хто знаходзіўся на Плошчы, адвезыці на Акрэсьціна і аформіць згодна з добра выпрацаванай схемай. Не, Вячаслаў Сіўчык апынуўся ў шпіталі, і ўсе спробы затым знайсьці і прыцягнуць да адказнасці злачынцаў не далі плёну. У той жа час пасъля выпіскі яго са шпіталю супрацоўнікам міліцыі нічога не перашкаджала затрымаць Вячаслава Сіўчыка і даставіць яго, скажам, у пастарунак ці ў суд, калі б у іх быў на гэта загад. Варта толькі было прад'явіць дакументы і адмысловую пастанову. Аднак «невядомыя» увесь часрайліся па телефоне, назіралі з боку, хадзілі туды-сюды, і відавочна было, што яны ня маюць канкрэтнага плану дзеянняў. Альбо маюць супрацьзаконны загад.

Калі Канстанцін ужо падагнаў машыну да прыступак выхаду, а прыйшоўшыя сустракаць сябры адцясьнілі «невядомых у цывільным», раптам нехта ў спартовым касцюме пабег, махаючы рукамі, наперарэз праз клумбу, каб дагнаць аўтамабіль. Было сылізка – чалавек падае ў мокры брудны сънег. А Канстанцін пакідае тэрыторыю 3-й клінікі, уключае правы паварот і спакойна выязджае на вуліцу Леніна.

«Першы раз я сустрэўся з міліцыянтам Сушчэням у СІЗА на очнай стаўцы, але гэта ня той чалавек, які знаходзіўся ў двары шпіталю і бег за машынай. Той быў, па-першае, больш мажным, а па-другое, у таго быў іншы голас, які я добра запомніў, бо ён увесь час істэрыйчна размаўляў з некім па тэлефоне, раіўся, што рабіць. І вось гэты Сушчэн распавядае, як школьнік добра вывучанае хатніе заданьне, як я яго зьбіў, як зъехаў, як уключаў правы паварот. Мне нават съмешна стала. Я спрабаваў паставіць сябе ў такую ролевую гульню: вось я цынічна зьбіваю супрацоўніка міліцыі, а што я раблю далей? Напэўна, я ўпадаю ў нейкі нервовы стан, які наўрад ці мне дазваляе арыентавацца ў просторы, уключаць указальнікі паваротаў і г.д., таму што гэта лухта. Але справа ў іншым – у тым, што Сушчэні ўвогуле ў двары не было. І таму самым незразумелым у дадзенай сітуацыі аказалася, навошта было мняць пацярпелага? Раствумачыць гэта можна толькі тым, што за Вячаславам сачылі прадстаўнікі структуры, якая па беларускім заканадаўстве ня мела права ні сачыць, ні тым больш затрымліваць майго брата. Я ўпэўнены, што ніводнага супрацоўніка міністэрства ўнутраных справаў на той момант у двары шпіталю не было, і тады лагічна падмена «пацярпелага», ботыя, хто там насамрэч быў, не маглі съяціцца ў судзе».

Пасыля таго, як Вячаслаў Сіўчык зъвярнуўся ў прокуратуру са скаргай на сваё зьбіцьцё, на наступны дзень і была ўзбуджаная крымінальная справа аб наезьдзе аўтамабіля на супрацоўніка міліцыі ў двары 3-га шпіталю. Гэтая справа некалькі разоў закрывалася, зноў узнаўля-

лася, і праз 7 месяцаў у СІЗА беспадстаўна быў зъмешчаны Канстанцін Лукашоў, пры гэтым нават само абвінавачанье яму прад'яўляюць з парушэннем заканадаўчых нормаў – пазней на 5 дзён, чым гэта прадугледжана. У лісьце са съледчага ізалятару Канстанцін пісаў, што «нават абвінавачаныні нямога ў антыдзяржаўных лозунгах выглядаюць больш грунтоўнымі». Так яно і было насамрэч – падчас судовага працэсу справа рассыпалася, як картачны домік. Съведкі блыталіся, паказаныні не супадалі, а «пацярпелы» міліцыянт Сушчэння ўвогуле выглядаў так, нібыта судзяць яго, бо адчуваў сваю віну. Съмех сказаць, гвалт у дачыненыні да супрацоўніка міліцыі выліўся ў даведку судмедэкспертызы, зробленай чамусыці праз шмат часу, дзе запісана: цялесныя пашкоджаныні мяккіх тканак на руцэ $0,5^*0,7$ см! І гэта пры тым, што Вячаслаў Сіўчык паслья зьбіцца амаль тыдзень праляжаў у шпіталі.

Канстанцін Лукашоў названы ў гонар свайго знакамітага дзеда – вядомага беларускага навукоўца ў галіне навук аб Зямлі, заснавальніка геахімічнай школы, ініцыятара стварэння Інстытута геахіміі і геофізікі, віцэ-прэзідэнта Акадэміі навук Беларусі, грамадзкага дзеяча Канстанціна Ігнатавіча Лукашова. Хто ведае, як склаўся б ягоны жыцьцёвы лёс, калі б ня прозьба дзеда, у якога ён быў любімым унукам. Паслья пасльяховага заканчэння матэматычнай школы перад Канстанцінам паўстаў выбар, што рабіць далей. Нягледзячы на тое, што і дзед, і бацька ягоныя былі навукоўцамі-геахімікамі, Канстанцін хацеў стаць дыпламатам і планаваў ехаць у Москву паступаць у інстытут міжнародных зносін (МГІМО). Дарэчы, у часы Вялікай Айчыннай вайны дзед быў намеснікам закупачнай камісіі СССР у ЗША і быў асабістая знаёмы з прэзідэнтам Франклінам Рузвельтам, таму Канстанціну было ад чаго марыць пра дыпламатую. Але на той час Канстанцін-старэйшы сур'ёзна хварэў, і, калі ўнук прыйшоў да яго ў шпіタルь, не падтрымаў ідэю наконт паступ-

леньня ў Маскву, а выказаў жаданыне аб працягу дынастыі геахімікаў. Так атрымалася, што гэта была апошняя размова двух тёзкаў, і Канстанцін-малодшы вывучыўся на геахіміка. Шкада толькі, што цяпер навука прыйшла ў поўны заняпад – ня ў сэнсе адсутнасці канкрэтных перспектываў, а ў сэнсе стаўлення да яе і да навукоўцаў з боку дзяржавы. Зарплаты – мізэрныя, а між тым пасъля съмерці свайго бацькі Канстанцін застаўся апорай для маці і сястры-інваліда. Брат Вячаслаў жыве асобна, таму менавіта яму прыходзіцца больш апекавацца роднымі.

Унук працягвае справу дзеда. 7 студзеня, якраз на пра-
васлаўнае Раство Хрыстова, адзначалася 100-годзьдзе са
дня нараджэння вядомага акадэміка, але Канстанцін ня
змог прыняць удзел у святкаванні юбілею па прычыне
свайго зьняволення.

«Мне ў СІЗА было нашмат прасьцей, чым іншым людзям, бо я да ўсяго ставіўся як дасьледвальнік, таму мне было цікава. Я разумею, што асноўная функцыя турмы ў сучасных умовах у тым, каб зьнішчыць асобу, каб было такое адчуванье, што ты маленькі бездапаможны нікто. Увогуле, турма – гэта дзікая рэч, я спрабую напісаць успаміны, і мне вельмі цяжка пісаць пра гэта. З аднаго боку ўсё вельмі проста: звычайнае такое стойла, як я гэта ўжо называў, для буйнай нерагатай жывёлы – людзей, якія патрапілі ў пенітэнцыярную сістэму, там усё зроблена для таго, каб ты адчуваў сябе быдлам. Але быдлам можа стаць толькі той, хто мае да гэтага скільнасць. І, безумоўна, там ламаецца шмат людзей, таму што нашае жыцьцё гэта такая, няхай і пачварная, але форма своеасаблівага адбору, пэўны іспыт, які мы мусім прайсці. Зразумела, што ня ўсе яго праходзяць, інакш што ж гэта быў бы за іспыт. У турме маральна ў першую чаргу ламаецца той, хто да падобнага іспыту не падрыхтаваны, хто, відаць, увогуле не падрыхтаваны да сапраўднага жыцця, г. зн., асоба не сфармаваная альбо няма ўпэўненасці ў сваёй правасці. У турме вельмі хутка становіцца бачна, што ты за чалавек, бо ў гэтых жорсткіх складаных умо-

вах нельга ня быць сабой. Як мне падалося, турма вельмі прагматычна ацэньвае асобу. Чым гэтая сістэма цікавая і адрозніваецца ад нармалёвага грамадзтва, там найбольш высокая верагоднасць адказнасці ня толькі за свае ўчынкі, а нават за свае слова. А фізічна зламацца там вельмі лёгка, можна выйсьці інвалідам на ўсё жыццё,» – узгадвае Канстанцін.

Сфабрыканая крымінальная справа двойчы разглядалася ў судзе Ленінскага р-ну сталіцы, бо першы раз Менскі гарадзкі суд задаволіў касацыйную скаргу Канстанціна Лукашова і адмяніў рашэнне першай інстанцыі. Аднак паўторны разгляд справы ня даў іншых вынікаў, і пакаранье было вынесена ранейшае: два гады ўмоўнага зняволення з адтэрміноўкай на два гады. Тым ня менш сумленне Канстанціна застаецца чыстым, а змагацца далей з ветранымі млынамі беларускага правасудзьдзя ён цяпер ня бачыць сэнсу, хаця пры пэўных умовах умоўнае пакаранье можа стаць реальным. Сам ён пра гэта разважае так:

«Калі мяне асудзілі, шмат хто са знаёмых казаў: глядзі, будзь асыцярожным, бо ты на кручку. А я адказваў вельмі проста: нічым мой статус ад вашага не адрозніваецца – у мяне ёсьць умоўнае пакаранье, а ў вас умоўная свобода, бо, калі спатрэбіцца, на кожнага з нас знайдзеца свой Сушчэння, які дасыць паказаныні, патрэбны ў канкрэтны час у канкрэтнай каньюнктурнай сітуацыі. І ў нас няма ніякіх прававых механізмаў абараніцца, таму што гэта павінен быць выключна грамадзянскі механізм, а ў нас няма грамадзянскай супольнасці. Я да гэтага 37 год не зьдзяйсняў ніякіх злачынстваў і далей не зьбіраюся выходзіць за рамкі крымінальнага кодэкса, нават беларускага, нягледзячы на тое, што ў ім ёсьць такія сълізкія артыкулы, як, напрыклад, «Знявага Прэзідэнта» ці «Дыскрэдытацыя Рэспублікі Беларусь», пад які можа патрапіць усё, што заўгодна. Калі я скажу, што ў нас няма незалежнай судовай сістэмы, гэта цалкам можна лічыць дыскрэдытацый Рэспублікі Беларусь, але сказаць, што

яна ў нас ёсьць – я не магу. У нас увогуле краіна ўмоўна-
сця ў атрымалася пры рэжыме Лукашэнкі: умоўна існуе
ўлада, умоўна існуе законнасць, а насамрэч нічога гэта-
га няма».

Многія людзі вераць у розныя забабоны, прыкметы і, калі вераць, шукаюць гэтаму падцьверджаньні. На-
прыклад, кажуць: як Новы год сустрэнеш – так яго і пра-
вядзеш. Традыцыйна большасць сустракае Новы год са
сваімі блізкімі, з сям'ёй ці ў вясёлай добраі кампаніі. І не
тamu, што вераць у забабоны, а таму што ў адрозненіне
ад іншых святаў Каляды і Новы год адзначаюцца ўсімі і
паўсяоль, што надае ім найбольшую значнасць, урачыс-
тасць. З асаблівай нецярплівасцю чакаюць набліжэн-
ня новага году дзеці, якія шчыра вераць у існаваныне
Дзеда Мароза, чакаюць падарункаў і нечага незвычай-
нага... Ня тое што дарослыя. У цуд, праўда, усё-роўна
хочыцца верыць, а вось што тычицца прыкметаў і заба-
бонаў, то крымінальная гісторыя Канстанціна Лукашова
цалкам абвяргае гэтыя цёмныя перажыткі мінуўшчыны.
Адседзеўшы два месяцы за кратамі і сустрэўшы там усе
навагоднія святы, праз два месяцы навуковец выйшаў
на волю. Новы 2008 год ён, як і заўсёды, будзе сустра-
каць дома, разам з сям'ёй.

Алена Лапцёнак

2. Зъміцер Хведарук

29 траўня 2007 г. суд Савецкага раёну Менску (судзьдзя Руслан Аніскевіч) прызнаў Зъмітра Хведарука віноўным у зьдзяйсьненні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб’яднання альбо ўдзел у дзейнасці і прысудзіў да выплаты штрафу ў памеры 40 базавых величынь (1 млн. 240 тыс. руб.).

Змагар за будучыню краіны

Нарадзіўся 5 сакавіка 1988 году ў Менску ў сям'і Ірыны і Аляксандра Хведарукоў. Вучыўся ў сталічнай СШ № 103 (пазней гімназія № 11).

Калі бачыш гэтага невысокага хударлявага спакойнага юнака, ня ведаочы яго, цяжка ўявіць, што гэта адзін з яскравых лідэраў сучаснага дэмакратычнага моладзевага руху Беларусі. Адзін з лідэраў «Маладога фронту» – арганізацыі, якую, бадай, найбольш ня любіць і нават баіцца цяперашняя ўлада.

Мне часта даводзілася бачыць Зъміцера ў першых шэрагах маладафронтавцаў на «Чарнобыльскім шляху» ды «Еўрапейскім маршы», на іншых акцыях дэмакратычных сілаў. Калі рыхтаваўся гэты матэрыял, маладзёна толькі выпісалі са шпіталю, дзе юнак правёў тыдзень пасыля жорсткага зьбіцця спецыназаўцамі падчас вулічнай акцыі апазіцыі на абарону незалежнасці Беларусі, якая адбылася напярэдадні візіту ў Менск прэзідэнта Расеі Ўладзімера Пуціна.

Рос Зыміцер звычайным хлапчуком, вельмі любіў спорт. Як згадвае тыя часы сам юнак: «У маіх бацькоў быў нават такі жарт. Звычайна ў маленстве дзесяцам задаюць пытаньне: кім ты хочаш стаць? Я заўжды саромеўся адказваць на гэтае пытаньне. І мой бацька жартам казаў, што я стану прэзідэнтам. Але сам я марыў стаць спартоўцам, як і многія хлапчукі, зрабіцца зоркаю футбола. У той час пачалі паказваць чэмпіянаты съвету, Еўропы, і я гэтым вельмі захапляўся». Юнак самааддана ганяў скураны мяч, і крыху пазней Зыміцеру нават паступалі прапановы гуляць за дубль-каманды беларускіх футбольных клубаў «МТЗ-РІПО» і «Дарыда», але юнак абраў для сябе іншы шлях...

З малых гадоў хлопча цікавіўся літаратурай, якую ён праглышаў у вялікай колькасці. «Гэта былі пераважна гістарычныя, прыгодніцкія кніжкі, якія вельмі моцна на мяне паўплывалі, — кажа Зыміцер. — Напрыклад, «Айвенга» Вальтера Скота — гэта мая самая ўлюбёная кніга, я яе чытаў разоў восем, ледзь не на памяць ведаў яе ўсю. І вось гэты герой — рыцар бяз спадчыны, мне потым вельмі нагадваў беларуса, які згубіў усю сваю беларускую спадчыну. Цяпер яму давядзеца моцна ваяваць, цярпець, як таму ж Айвенга, які, як я памятаю, таксама ляжаў без прытомнасці (съмлечца) пасыля рыцарскага турніру».

Шлях у палітыку для юнака пачаўся яшчэ ў першыя школьнія гады. Як кажа Зыміцер, вельмі моцны ўплыў на яго і ягоных аднакласнікаў аказалася першая настаўніца. «Я памятаю, што яе выгналі са школы за тое, што яна не хацела вешаць у класе партрэт Лукашэнкі. Да таго ж, яе сын (журналіст Альгерд Невяроўскі — Г. К.) на той час яшчэ працаваў на Радыё «Свабода», і вось так атрымалася, што наклалася адно на адно — маўляў, як гэта ў элітнай гімназіі можа працаваць такая жанчына?! А яна была цудоўнай настаўніцай. Я памятаю, як яна з намі ладзіла пастаноўкі на Божае Нараджэнне, мы і калядавалі разам, і вывучалі беларускія традыцыі... Мы шмат езьдзілі па Беларусі — і ў Мір, і ў Нясьвіж, на Гарадзеншчыну па касьцёлах, наведалі Браслаўскія азёры, Нарач...

Гэта моцна паўплывала на нас. Згадваю, як мы хадзілі на хлебазавод, і яна нам паказвала – вось гэта хлеб, чым беларусы жылі і жывуць. Гэты цудоўны водар сవежага хлеба для мяне і зараз самы блізкі з усяго, што ёсьць. І вось менавіта ўсё гэта крыху пазыней прывяло мяне да такіх ужо больш асэнсаваных учынкаў...»

Аднакласнікі Зыміцера, як і ён сам, яшчэ ў 2003 годзе пачалі хадзіць на вулічныя акцыі, але спачатку гэта было неасэнсавана і мела больш бравурныя характеристары. «Нехта бачыў па тэлевізары ў рэпартажах БТ ці расейскіх каналоў сябе ці сваіх сяброў. Ба! Трэба наступным разам зноў пайсьці! І мы зьбіраліся, ледзь не паўпарателі, дзе я вучыўся, і ўсе разам ішлі на акцыі. Прычым, даволі згуртавана, бы нейкая сапраўдная арганізацыя», – прыгадвае маладзён.

...«У мяне вельмі зъмяніўся съветапогляд, – кажа Зыміцер. – Я, як малады чалавек, зразумеў, што праблема ня толькі ў такой зьяве, як дыктатура ў нашай краіне, у Лукашэнку. Але праблема ў тым, што людзі думаюць ня так, як мусяць думаць людзі, што хочуць пераменаў. У Бібліі ёсьць цудоўны выраз, што калі памазаны съвятар грашыць, то грашыць увесь народ. І вось шмат палітыкаў кажуць, што нам патрэбныя перамены, што Лукашэнка крадзе, падманвае, але яны самі пры гэтым застаюцца ня тое што недасканалымі, бо няма дасканалых людзей, але самі робяць шмат чаго непатрэбнага. І я зразумеў, што, каб камусыці прынесыці перамены, прынесыці свабоду, трэба самому стаць свабодным чалавекам. Гэта, відаць, самае галоўнае, што я зразумеў за 19 гадоў свайго жыцця. Раней я такога ня мог усьвядоміць...»

Паводле словаў майго героя, адной з самых яркіх асэнсаваных падзеяў у ягоным жыцці была першая Цэнтральная рада «Маладога фронту», на якой ён прысутнічаў: «Калі мяне ўвялі ў съпіс Цэнтральнае рады, для мяне гэта быў нібы подзвіг – ваў!, мяне ўвялі ў кіраўнічы орган! Тады ледзь ня лётаць хацелася, думаў, што ўжо дасягнуў у жыцці такога, што о-го-го!»

А вось адным з самых адмоўных момантаў для юнака сталася «адсідка» у специрэймніку-разъмеркавальніку на вуліцы Акрэсьціна ў Менску, перад самымі прэзідэнцкімі выбарамі. «Вельмі шмат спадзяваньняў было тады, у 2006 годзе, што нешта зьменіцца, – узгадвае Зыміцер. – І тут – раз! – за дзень да выбараў – да таго ж, мне толькі 18 адоў тады споўнілася – трапіць на Акрэсьціна! Як гэта так?! Там усе будуць на плошчы, дзе ўсё будзе мяняцца, а ты тут мусіш сядзець?! ...»

Колькасці ўсіх «ходак» на акрэсьцінскія суткі маладзён ужо і ня памятае – пяць іх было ці шэсць. Але только за мінулы год – чатыры. Прытым, за непасрэдны ўдзел у вулічных акцыях маладзёна «пасадзілі» толькі аднойчы, астатнія арышты былі прэвентыўныя, а артыкулы «шыліся» у тым ліку і за тое, што Зыміцер нібыта мацюкаўся ў грамадzkім месцы (вельмі любяць нашыя ўлады гэты артыкул Адміністратыўнага кодэксу, па якім на акрэсьцінскія нары былі адпраўленыя дзясяткі вядомых у Беларусі прыстойных людзей, прычым, акурат перад важнымі палітычнымі падзеямі ў краіне).

Каб лепей зразумець, што за чалавек Зыміцер Хведарук, прывяду яшчэ некалькі фрагментаў нашае з ім гутаркі.

«...Можа, і няшмат чаго я дасягнуў у жыцці, але адное з дасягненняў – гэта сустрэча з прэзідэнтам Злучаных Штатаў. Вось цяпер вырашыў пайсьці ў школу і аднесці фотку – у нас там ёсьць музей, у нас жа вучылася Святлана Зелянкоўская, і там вісіць велізарны яе партрэт, маўляў, здымалася ў фільме «Анастасія Слуцкая». Вось, трэба набыць рамку і аддаць – можа і мяне павесіць? (съмлечца)...»

«...Мне вельмі падабаецца размаўляць з людзьмі, распавядаць ім нешта, пераконваць іх у нечым. Раней я быў такім ціхім хлопцам, які з неахвотаю размаўляў, больш часу маўчаў, больш думаў пра нешта сваё. Але на пачатку году я неяк так раптоўна памяняўся, цяпер размаўляць – мая ўлюблёная справа...»

«...Калі б зьявілася магчымасць павярнуць час у адваротны бок, я б пайшоў па тым жа шляху. Магчы-

ма, рабіў бы нешта па-іншаму, але тое ж самае. За гады ў «Маладым фронце» я зрабіў, відаць, шмат памылак, чагосьці ня ведаў, у чымсьці не разъбіраўся, але цяпер я раблю сваю справу з задавальненнем і больш правільна. У мяне быў выбар – ці прысьвяціць сябе спорту, ці «Маладому фронту». Я сьвядома выбраў апошняе...»

«...Я чалавек цяпер даволі адкрыты, але хацелася б калі і памяняць нешта, то быць больш адказным, упэўненым...»

«...У мяне былі рэчы, за якія мне было сорамна. Але я пачаў новае жыццё і стараюся ня згадваць і не паўтараць старыя памылкі...»

«...Калі б мне нават загадалі, я б ніколі ня скраў чагосьці, не забіў бы чалавека, нават не пабіў бы, не сфальсіфікаў бы нешта, то-бок, не пайшоў бы на парушэнне закону, не пайшоў бы супраць свайго сумлення...»

Вельмі важна адчуваць падтрымку ў сваёй нялёгкай і небясьпечнай дзейнасці менавіта ад самых блізкіх людзей. Мне вядомыя выпадкі, калі бацькі некаторых моладзевых актыўістаў ня тое што не падтрымліваюць сваіх дзяцей, але і перашкаджаюць ім, аказываюць на іх маральны ўціск. Да шчасця, гэта ня тычыцца сям'і Зъміцера.

«У мяне такая тыповая беларуская сям'я, бацькі разьвітые, я жыву цяпер только з маці, бацьку амаль ня бачу, – распавядае юнак. – З маці ў мяне праблемаў ніякіх няма. Яна сама хадзіла на першыя мітынгі, нават яшчэ пры Савецкім Саюзе – на тыя першыя «Дзяды», на другія... Яна падтрымлівае мяне, ніколі не крычыць, не абражает. Наадварот, кажа, што ўсё правільна. Хаця, канешне, хвалюецца моцна: ты глядзі, не хадзі там кудысьці, падумай, на што табе гэта... Натуральная, што хвалюецца. Хаця сама ўвесь час на ўсіх апошніх акцыях бывае...»

Дзевятнаццацігадовы юнак марыць атрымаць добрую адкукацыю. І ня проста атрымаць, але і заняцца пытаньнем адкукацыі іншых людзей: «Я сам цяпер пакрыху цярплю, што не давучыўся. Я б хацеў памяняць сам сэнс адкукацыі, бо ў нас даюць цэлы камплект, рыхтуюць

«съпецыялістаў шырокага профілю і вузкай съпецыялізацыі», таму хацелася б, каб у нас рыхтавалі людзей, што маглі б прымяніць свае веды ў той галіне, якой трэба, каб маглі адказна, прафесійна працаўцаў. Бо менавіта прафесійнасці цяпер вельмі моцна не хапае...»

У некаторых арганізацыях, прынамсі, у «Маладым фронце», лідэрамі робяцца найлепшыя. Прыкладам таму ўся больш як дзесяцігадовая гісторыя гэтае арганізацыі. Невыпадкова і Зыміцер Хведарук лічыцца адным з лідэраў МФ. Вось што кажа пра Зыміцера адзін з ветэранаў дэмакратычнага моладзевага руху Беларусі Аляксей Шэін: «Зыміцер для мяне – гэта прыклад чалавека вельмі шчырага, чалавека, які не прыкрываеца прыгожымі словамі ці хоча паказаць сябе лепшым, чым ён ёсьць на самой справе. Ён вельмі просты хлопец і вось гэтай сваёй прастатою вельмі прыцягвае да сябе людзей. Ягоны посыпех у «Маладым фронце» – гэта перадусім прастата, якая людзям падабаецца і якой людзі вераць. Гэта чалавек шчыры, той, каму можна давяраць. У гэтым сэнсе для мяне Зыміцер – чалавек, з якога можна браць прыклад... Гэта чалавек, які шчыра верыць у Бога. Гэтая вера ўплывае і на асабістасе жыцьцё, і на жыцьцё людзей, якія яго акольваюць. Зыміцер – чалавек экспромта, чалавек настрою ў пэўным сэнсе...»

Адзін з самых актыўных сябраў «Маладога фронту» Яраслаў Грышчэні адзначае, што ў ягонага паплечніка ёсьць і пэўныя хібы: «З недахопаў я б, можа, назваў, што Зыміцер час ад часу ня слухае іншых людзей, калі ён упэўнены, што мае рацыю, то будзе пераконваць, што гэта менавіта так, а не інакш, і на гэтым кропка». Тым ня менш, як адзначае Яраслаў Грышчэні, «Хведарук – гэта баец. Ён будзе ісьці на шчыты, нягледзячы, будзе там гармата ці міліцыйант з дручкаю. Ён не спалохаеца. Без яго немагчыма ўявіць «Малады Фронт»... У яго вельмі разьвітае пачуцьцё патрыятызму. Калі сказаць пра яго ў двух словах, то гэта – Будучыня Краіны».

Генадзь Кесцьнер

3. Барыс Гарэцкі

29 траўня суд Савецкага раёну Менску (судзьдзяя Руслан Аніскевіч) прызнаў Барыса Гарэцкага віноўным у зьдзяйсьненні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб’яднання альбо ўдзел у дзейнасці і прысудзіў да выплаты штрафу ў памеры 30 базавых велічынь (930 тыс. руб.).

Барыс Гарэцкі: «Не рабі з мяне героя»

З Барысам Гарэцкім я знаёмы ня вельмі даўно, але дастаткова для таго, каб ужо лічыць адзін аднаго сябрамі. Давялося разам паезьдзіць па краіне, паглядзець шмат на што. Наши позіркі на жыцьцё і палітыку часта не супадаюць, але ці ж гэта галоўнае?

Барыс Гарэцкі летась ужо другі раз знаходзіўся пад крымінальнай справай за дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Першая справа была заведзеная адразу па выбарах 2006 г., але ўвосень яе спынілі. Як высьветлілася, толькі для таго, каб завесыці зноў.

Барыс прыйшоў у «Малады фронт» у 2001 г., 14-гадовым хлопцам, акурат перад «Чарнобыльскім Шляхам». У тым самым годзе была першая палітычная кампанія «Выбірай», з якой юнак аб’езьдзіў палову Беларусі.

Некаторы час хлопец працаваў на Чэрвеньскім рынку разам са Зьмітром Дашкевічам і Артурам Фінькевічам. Там у іх была невялікая фірма, якая гандлявала кавай і

гарбатай. Галоўнай асаблівасцю фірмы была беларуская мова. Прыкладна з часу ўладкавання на гэту працу Барыс пачаў паўсюль размаўляць па-беларуску. Фірма спыніла сваю працу толькі пасля таго, як пасадзілі Дашкевіча.

У 2001 г. Гарэцкі прыйшоў съпецяяльныя курсы і стаў ды-джэм Адраджэння. Гэта пазнавальная віктарына для школьнікаў і студэнтаў — галоўнае хобі Барыса на дзяйшыя гады. Гарэцкі кажа, што віктарыны праводзяцца і цяпер. «Настанкі па-ранейшаму клічуць у школы, нават ведаючы, што рызыкуюць працай», — кажа Барыс. Два разы на тыдзень Гарэцкі ходзіць у царкву «Ян Прадвеснік», ён пратэстант.

Увогуле, рэлігія і вера ў жыцьці Барыса адыгрываюць вельмі вялікае значэнне. Ён мяркуе, што менавіта дзякуючы Богу, прыйшоў у «Малады фронт». Стаў тым, кім ёсьць сёньня. Хлопец зусім ня п'е і нават ніколі не спрабаваў паліць. Згадваеца, як я разам з Барысам Гарэцкім апынуўся ў Астравецкім раёне ў сям'і мясцовага лясьніка. Гаспадар паставіў на стол шчодрую вячэрну. Хапала і алкаголю, Барыс раптуча адмовіўся піць, колькі яго не ўгаворвалі.

Пасля сканчэння школы Б.Гарэцкі паступіў у політэхнічны каледж. Барыс мае матэматычны склад мысленія, ягонымі ўлюблёнымі прадметамі заўсёды былі матэматыка і фізіка. Гаворыць, што менавіта прыхільнасць да гэтых прадметаў часам дапамагае ў палітыцы.

З каледжу Гарэцкі быў адлічаны напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў за ўдзел у акцыях пратэсту. Тады ён трапіў на суткі. Летам 2006 г. пасля шматлікіх перакананняў сяброў Барыс зъехаў па адукацыйнай праграме Каліноўскага ў Польшчу. Вучыўся на факультэце інфарматыкі Беластоцкага ўніверсітэту. Аднак ужо зімой 2006 году вярнуўся назад у Беларусь. Вярнуўся не таму, што былі цяжкасці на вучобе, а таму што зразумеў — «праца ваць трэба тут, асабліва калі на сяброў пачаўся крымінальны ціск».

Перад крымінальным судом хлопец верыў, што ня трапіць у турму, застанеца на волі. «Страху няма ніякага», — казаў ён тады мне.

Сам судовы працэс Барыс, як і ягоныя сябры, вытрымаў з упэўненасцю і з гонарам. Судзьдзя Руслан Аніскевіч вызначыў яму пакаранье за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт» зо базавых велічынь штрафу. Барыс не прызнаеца, што рабілася ў яго на души падчас працэсу, але кажа, што на такі прысуд і разылічваў.

Барыса можна паставіць на розных акцыях пратэсту, а таксама на судах. Ён быў у Нясвіжы, калі судзілі Азарку, у Салігорску — калі судзілі Шылу, у Баранавічах — калі судзілі Грышчэню, у Магілёве — калі судзілі Фінькевіча. Ён першым прыехаў у Воршу, каб сустрэць вызваленага Дацкевіча. У сънежні яго арыштавалі падчас акцыі прадпрымальнікаў і асуздзілі на 7 сутак.

Нядайна ж Гарэцкі стаў адным з першых невыязных з Беларусі палітыкаў і грамадзкіх дзеячаў. Яго не пусцілі на семінар для радыёжурналістаў ва Украіну. Прычыны ўсё яшчэ не патлумачылі.

Барыс, які доўгі час быў прэс-сакратаром «Маладога фронту», цяпер шукае сябе ў журналістыцы. Піша пра палітыку для радыё «Рацыя», нейкі час супрацоўнічаў з «Нашай Нівай». Разам з тым кажа, што журналістыка для яго цяпер не галоўнае. Галоўнае — атрымаць добрую адукцыю. У 2006 годзе ён паступіў у Віленскі педагогічны універсітэт на факультэт беларусістыкі.

«Зыміцер, ты хоць героя з мяне не рабі, калі будзеши пісаць матэрыял. Не хачу я гэлага», — казаў мне Барыс. Ня ведаю, ці атрымалаася, сябра?

Зыміцер Панкавец

4. Алег Корбан

29 траўня суд Савецкага раёну Менску (судзьдзя Руслан Аніскевіч) прызнаў Алега Корбана віноўным у зъдзяйсненні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб'яднання альбо ўдзел у дзейнасці і прысудзіў да выплаты штрафу ў памеры 30 базавых велічынь (930 тыс. руб.).

Галоўнае – самааданнасць

Алег Корбан нарадзіўся 4 лютага 1985 г. у Менску. У «Малады фронт» прыйшоў увосень 2000 г., акурат напярэдадні парламенцкіх выбараў. Пасля сканчэння сярэдняй школы Алег вучыўся ў машынабудаўнічым ліцэі, а летам 2004 г. паступіў на завочнае аддзяленне юрыдычнага факультэту Міжнароднага гуманітарнага эканамічнага інстытуту. У лютым 2006 г. Корбана выключылі з ВНУ за актыўны ўдзел у перадвыбарнай кампаніі. За некалькі дзён да гэтага ён быў асуджаны на 10 сутак арышту. Працаўваў на Мінскім заводзе шасьцерняў, адкуль быў звольнены з-за ціску КДБ на кіраўніцтва. Зарат Алег вучыцца на 1 курсе завочнага бакалаўрыяту ЕГУ ў Літве, спецыялізацыя «Медыі і камунікацыі».

Марозна, ветрана і сылізка. Мы вырашаем, што надвор’е не спрыяле вулічнай гутарцы, таму Алег прапаноўвае зайсьці ў кавярню «Санчо Панса». Па дарозе я даведваюся аб tym, што мы калегі, ён таксама хоча быць журналістам. Разважаем пра стан журналістыкі ў краіне і пра тое, як яе выкладаюць у ВНУ, пра адукацыю ў прын-

цыпе, закранаем еўрапейскія краіны. І вось месца выбрана, кава замоўлена – пачынаем размаўляць на іншую тэму. Алег, спакойны і сур'ёзны, чакае пытанняў.

У першым класе Алег Корбан ня вельмі цікавіўся беларускай культурый, мовай, нягледзячы на тое, што вучыўся ў беларускамоўнай школе. Звычайны хлопчык любіў прагулкі па горадзе і гуляць у хованкі. Лічыць, што ў ягоным дзяцінстве нічога незвычайнага не было, увесь «цуд» пачаўся пазней. Калі школу перавялі на рускую мову, яго стаўленне да ўсяго беларускага зъмянілася: зъявіўся інтарэс да нацыянальнай культуры, гісторыі і геаграфіі, ён зразумеў, што беларусам патрэбна беларуская мова. У 9 класе Алег упершыню ўбачыў масавую акцыю – гэта быў «Марш свабоды». Ён пабачыў шчырых, ідэйных людзей, бел-чырвона-белых сцягі, пачуў музыку, якая яму вельмі спадабалася. Потым ён далучыўся да «Маладога фронту», зацікавіўся ідэяй хрысьціянства. Гэтую нацыянальную ідэю распавядаў Павал Севярынец. Сутнасьць ідэі ў tym, што Беларусь знаходзіцца ў сэрцы Еўропы, ідэя звязаная з хрысьціянствам, з бел-чырвона-белым сцягам, які сімвалізуе Хрыста, распятага на белым палотнішчы.

З экстрэмальнымі сітуацыямі Алег пазнаёміўся яшчэ ў дзяцінстве. Спачатку ён з сябрам прыдумаў план, як можна хадзіць у цырк бясплатна (і, дарэчы, шмат разоў схадзіў!). Потым ездзілі ў аэрапорт глядзець на самалёты, але іх затрымалі міліцыянты: меркавалі, што хлапчукі хоchuць зъбегчы, і прывезылі дадому бацькам. Пасля гэтага зъявілася прага да экстрэмальных падарожжаў, турызму.

Гады чатыры таму Алег паехаў у Чэхію, прытым што ня ведаў мовы, у яго амаль і грошай не было (ён іх сіпецыяльна ня браў). Ён проста хацеў праверыць, на што здатны бяз грошай у іншай краіне. Калі прыехаў на вакзал, то аказалася, што Чэхія зусім не падобна да Беларусі: усё там было па-іншаму. Ён ня ведаў, што яму рабіць і куды ісці. Але нечакана сустрэў беларусаў, якія ўзялі яго да сябе дамоў, паказалі горад, распавялі пра краіну.

Алег Корбан пабываў амаль што ва ўсіх гарадах Польшчы, наведаў Бельгію, Францыю, Галандыю і г.д. «Мне спадабаўся Амстэрдам. Вельмі ліберальнае месца, можа, нават адзіная кропка ў сьвеце, але яна мусіць быць,» – кажа Алег. Было шмат экспкурсій па Еўропе, многія паездкі звязаныя з дзейнасцю дэмакратычных сілаў Беларусі. Летам 2007 выступаў на міжнароднай канферэнцыі ў Савеце Еўропы. Быў у Рәсеi. «Ня раю добрым людзям ездзіць у Смаленск і Бранск, а вось на заход Украйны – можна!»

Калі Алег вучыўся ва ўніверсітэце, то заўсёды ўдзельнічаў у розных святочных вечарынах, рабіў газеты. Ён чытаў патрыятычныя вершы пра Радзіму, нягледзячы на тое, што астатнія студэнты рыхтавалі КВНы альбо сипявалі песні эстрадных выкананіццаў.

Корбан знайшоў сябе ня толькі ў палітыцы. Ён чалавек, які захапляецца літаратурай, музыкай, гісторыяй, мастацтвам. Раней Алег цікавіўся беларускай літаратурай, асабліва Быковым, «Шляхціца Завальню» Яна Баршчэўскага памятае яшчэ са школы. Сёння ён цікавіцца расейскай літаратурой, напрыклад, Булгакавым, кнігамі і дапаможнікамі псіхалагічнага накірунку. «Вельмі цікавая кнішка «Еўрапейцы і амерыканцы вачыма псіхолага», у якой ідзе гаворка пра культуру і гісторыю, таксама ёсьць кантэкст хрысьціянства,» – распавядае Алег.

Амаль што сем год Алег слухае беларускую музыку. У асноўным гэта рок-музыка: N.R.M., Partyzone, Нейра Дзюбель і г.д. Час ад часу слухае класічную музыку (Баха), заходні рок. З мастацтвам Алег знаёміца часцей у музееях Еўропы, у Беларусі на гэтае не хапае часу з-за самадданай працы, якой ён патрабуе і ад сваіх калегаў.

Ягоная традыцыя – быць пунктуальным. «Калі ты кажаш, што трэба рабіць так, то і рабі так, як казаў. Гэтamu я вучу сваіх сяброў і знаёмых. Калі яны гэтага ня робяць, то я іх крытыкую і кажу, што яны памяркоўныя беларусы. Калі мы ня будзем хутка і сумленна працаваць, то ніколі ня будзем жыць так, як жывуць, напрыклад, у

Германії», – съцвярджае Алег. Ён працуе з заходнім тэмпераментам, лічыць, што працеваць трэба дзень і нач, калі трэба нешта зрабіць, не шкадуе часу. Ад сваіх калегаў патрабуе добраўмленнай працы, салідарнасці: «Ня трэба лічыць, што вашая думка самая лепшая і правільная. Трэба ўсім працеваць на адну ідэю, на адну карысць. Развіваць сумленне. Вось такая мая філасофія.»

Алег плануе прыняць удзел у стварэнні моладзевай газеты, якая будзе распаўсюджвацца бясплатна. Такая думка невыпадковая, бо ён хоча стаць сапраўдным «майстрам слова» і зараз вывучае журналісцкае рамяство. У друкаваным выданні будуць падавацца розныя думкі людзей, у першую чаргу – альтэрнатыўныя думкі. «Гэта будзе народная газета, якая павінна раскрываць грамадзкія зьявы, паказваць, што робіцца ў краіне, даваць інфармацыю, якую ня могуць напісаць афіцыйныя СМІ. Таксама будуць друкавацца матэрыялы пра нейкія падзеі, звязаныя з культурным жыццём краіны, эсэ і гістарычныя замалёўкі. У ёй павінна быць усё», – плануе Алег. Ён мяркуе, што такое выданнне неабходна і будзе папулярным.

Сённяня Алег Корбан прыйшоў да высновы, што трэба самааддана змагацца, рабіць сваю працу якасна. У час палітычнага постмадэрнізму іншага стаўлення да працы і быць ня можа. «У нас ёсьць свой план разам з сябрамі арганізацыі, і трэба яго выконваць. Трэба рабіць усё магчымае», – кажа Корбан. Для гэтага ён выхаваў у сябе харктэрныя заходніцкія рысы: не баяцца працы, не дазваляць ляноце браць верх. За час дзеяньня ў дэмакратычным руху Алег Корбан разъвіў у сябе пачуцьцё съмлесці. Ён ведае, як размаўляць з міліцыянтамі, ведае, як трymацца. Ён мог зъехаць за мяжу, але лічыць, што працуе не для таго, каб жыць у іншай краіне, а для таго, каб у сваёй было добра і свабодна.

Сам Корбан харктарызуе сябе такімі словамі: чалавек добры, сумленны, самаадданы, пунктуальны. Гэты съпіс можна падоўжыць.

5. Аляксей Янушэўскі

29 траўня суд Савецкага раёну Менску (судзьдзя Руслан Аніскевіч) прызнаў Аляксея Янушэўскага віноўным у зъдзяйсненні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб’яднання альбо ўздел у дзейнасці і прысудзіў да выплаты штрафу ў памеры 30 базавых велічынь (930 тыс. руб.).

Асноўныя каштоўнасці – Бог, сям'я, Бацькаўшчына

Доўгі час не магу дамовіцца на сустрэчу з Аляксеем Янушэўскім. Не бярэ тэлефон альбо скідае, на sms не адказвае. Вельмі заняты ці ня хоча сустракацца з не-знаёмымі людзьмі? Нарэшце, ён сам тэлефануе і дамаўляемся сустрэцца ўвечары. Чакаю ў двары ля плошчы Перамогі. У прызначаны час няма, відаць, затрымліваецца. Бачу высокага хлопца, які імклівым крокам на-кіроўваеца ў супрацьлеглы ад мяне бок. Гэта ж Аляксей! Трэба хутчэй «лавіць» яго, бо невядома, калі яшчэ будзе мажлівасць сустрэцца. «Прабачце, я спазніўся...» – кажа ён. «Так-так, някепскі пачатак...» – думаю. Мы ідзем у парк Горкага. Бязылюдна, ціха і марозна. Уключаю дыктафон і прашу Аляксея расказаць пра сябе.

Нарадзіўся 22 траўня ў Менску. Лічу, што нічым не адрозніваўся ад іншых малых менчукоў. Як усе хлопчыкі, захапляўся канструктарамі і машынкамі, гэтых

дзіцячых забавак было ў мяне найбольыш. Быў цікаўным. Што? Чаму? Як? Зараз разумею, што, магчыма, дакучай дарослым сваёй прагай ведаць аб усім, што робіцца на вокал.

Выходзіцца ў інтэрв'ю на шанаваныні агульначалавечых каштоўнасцяў: праўды, свабоды, справядлівасці, дабрабыту. Бацькі мне з маленства казалі, што мужчына – гэта абаронца, чалавек, які нясе большую адказнасць за ўсё, што робіцца навокал, за зямлю, на якой жыве.

Як тыповае дзіця канца дваццатага стагодзьдзя рана пачаў цікавіцца тэхнікай, асабліва кампутарамі. Да старэйшых класаў сфармаваўся съпіс любімых прадметаў: літаратура, гісторыя Беларусі і інфарматыка. Спорт не любіў, затое займаўся ў мастацкай школе. Маляваў карціны на беларускую тэматыку, якія выстаўляліся. Школа, у якой я вучыўся, была цалкам расейскамоўная, але мяне цягнула да ўсяго беларускага. Можа, выглядала гэта, як пратэст. Нягледзячы на тое, што бацька і матуля – матэматыкі, у мяне ёсьць схільнасць да гуманітарных навук. Акрамя таго, сярод знаёмых маіх бацькоў былі людзі, якія працавалі ў сферы культуры.

Першапачаткова я быў ахрышчаны ў праваслаў'е. Але ў сувязі з tym, што мне, як патрыёту, не падабалася прыналежнасць беларускай царкве да расейскага патрыярхату, перайшоў у 2005 годзе да ўніятаў.

Сьветапогляд фармаваўся падчас сталення. У майм жыцці не было нейкіх лёсавызначальных паваротаў, якія б зъмянілі мае погляды, хаця мелі месца здарэнні, якія адкрывалі вочы на многія праблемы. Я стаў яшчэ больш цаніць беларускую мову і культуру, асабліва калі трапіў у 2001 годзе на канцэрт гурта N.R.M. Я пачаў задумвацца аб сутнасці канкрэтных рэчаў і зьяў, але не было той крыніцы інфармацыі, якая б мяне цалкам задавальняла. Калі я ўбачыў бел-чырвона-белы сцяг, я адчуў: гэта мой сцяг, бо гэта сцяг маёй краіны. У 2004 я прыйшоў у «Малады фронт», можа, таму мае хобі звяза-

ныя з дзейнасцю арганізацыі. Акрамя гэтага, захапляюся кампутарам, ствараю web-сайты. Люблю падарожжа, асабліва ў гарах. Дзякуючы свайму бацьку, у якога авантурны харктар, пабываў у ва многіх краінах Еўропы.

Значнае месца ў майм жыцьці займае літаратура. Зразумела, на першым месцы – беларуская. Гэта класіка, старажытныя творы. Новыя кнігі ня вельмі люблю, бо постмадэрнізм мяне ня вельмі цікавіць. Аддаю перавагу філософскім творам, у прыватнасці Ніцшэ. Я лічу, што ўсе людзі – звышлюдзі. Усе мы, у прынцыпе, роўныя. Іншая справа, як мы выкарыстоўваем тое, што нам дае Бог.

Раман Дж.Оруэлла «1984», які прачытаў рана, паўплываў на мяне ў пэўнай ступені. У гэтай кнізе Оруэлл пісаў пра СССР, пра таталітарную дзяржаву. У мяне ўжо сфармаваўся съветапогляд, і я зразумеў, да чаго мы ідзем. Кнігі Дж.Лондана паказалі, як чалавек павінен ісьці да сваёй мэты, ісьці па абранным шляху. Таксама люблю гістарычныя, прыгодніцкія творы, не чытаю фантастыку. З музыкі мне, як хлопцу, падабаецца рок. Зараз люблю слухаць класіку ангельскага рок-н-ролу, піцерскі рок і музыку розных беларускіх гуртоў.

Па натуры я, мабыць, крытык, але спрабую з гэтым змагацца. Я перакананы, што чалавек можа крытыкаўца тады, калі сам нешта ўяўляе, і калі сам зрабіў нешта каштоўнае. Калі я некага крытыкую, то сам павінен рабіць нешта больш самаахвярна і мэтанакіравана, чым той, каго я крытыкую. Крытыка павінна быць разумнай, слушнай і граматнай. Гэта добрая рэч, калі яна ня шкодзіць чалавеку, а натхніе яго. Mae сябры кажуць, што я песімістична гляджу на стан рэчаў у краіне. Мне здаецца, што я стараюся пазітыўна ўспрымаць усе зьявы, але, мабыць, з-за таго, што я крытык, мае меркаваныні становіцца падобнымі да песімістичных.

Я не могу жыць без сваёй бацькаўшчыны, бо я нарадзіўся на Беларусі, лічу сябе абаронцам гэтай зямлі. Я адказны за тое, што адбываецца ў ёй. Я – беларус, мая сям'я – беларуская, у маіх жылах цячэ беларуская кроў.

Я не могу жыць без сваёй сям'і і родных, сяброў, арганізацыі, бо яны пашыраюць мой кругагляд, натхняюць мяне. Не могу жыць бяз дзейнасці, нягледзячы на тое, што не лічу сябе энергічным чалавекам. Але я не могу сядзець склаўшы руکі.

Няма ідэальных людзей. Ёсць шмат рэчаў, якія замінаюць чалавеку жыць. Таму я працую над сабой увесь час, імкнуся пазбавіцца нейкіх негатыўных хібаў. Я не лічу сябе ні экстравертам, ні інтравертам, бо выбіраю залатую сярэдзіну. Кожны чалавек можа быць карысным сваёй краіне, можа карыстацца вопытам грамадзтва. Не лічу, што я валодаю звышталентамі, якіх не хапае іншым людзям. Каб нечым займацца, трэба мець жаданьне і быць адказным за тое, што робіш.

Я люблю жыцьцё. Менавіта таму я стараюся рабіць усё магчымае дзеля таго, каб дасягнуць сваіх мэтаў, спрабую жыць так, каб не было шкада кожнага дня, які ўжо прайшоў, каб кожны дзень прыносіў плён. Я цаню час, цаню свабоду. Мы ня проста так жывем на гэтай зямлі, мы павінны нешта пакінуць сваім нашчадкам. У жыцьці чалавека кожны дзень адбываюцца зьмены, бо нічога не стаіць на месцы. На маё жыцьцё могуць паўплываць зьмены ў краіне. Па-першае, я чакаю палітычных і сацыяльных зьменаў. Можа, я адыйду ад палітычнай дзейнасці, буду займацца нечым іншым. Мне ўсё ж такі здаецца, што культурнае жыцьцё краіны ідзе ў лепшы бок. У душах беларусаў адбываюцца паступовыя зьмены, народ ідзе да асэнсавання сваёй нацыі. Культурныя працэсы ідуць унутры грамадзтва, у съядомасці грамадзтва, а не на дзяржаўным узроўні, і гэта радуе. Праўда, нашай дзяржаве не патрэбныя разумныя людзі, бо яны могуць думаць, а калі чалавек задумваецца аб tym, што адбываецца ў нашай краіне, то ён аўтаматычна пачынае выступаць супраць улады.

У мяне даволі простая жыцьцёвая філасофія, бо яна базуецца на трох каштоўнасцях агульначалавечых, біблейных: Бог, сям'я, Бацькаўшчына.

Чалавек павінен ведаць, чаго ён хоча ў жыцьці, павінен ставіць мэты, і тады ён, шчыра кажучы, будзе шчаслівы. Я кожны раз стаўлю перад сабой новыя мэты, якія стараюся ажыццяўіць. Кожны раз стараюся ісьці па сваім шляху, які абраў съядома. Па меры стаўлення чалавека ў грамадзтве, ягоныя мэты становяцца больш маштабныя, зразумела, што ўласцівіць іх становіцца больш складана. У дзяцінстве мне хацелася паспяхова скончыць школу, пазней – паступіць ва ўніверсітэт. Сёння мае мэты пераплятаюцца з дзейнасцю арганізацыі. Чалавек павінен верыць у праўду, цаніць свабоду. Я знаходжу ў сабе сілы для разнастайнай дзейнасці і стараюся выкарыстоўваць іх у поўнай меры.

Натальля Сябрук

6. Наста Палажанка

29 траўня суд Савецкага раёну Менску (судзьдзя Руслан Аніскевіч) прызнаў непаўнагадовую Насту Палажанку віноўнай у зьдзяйсьненні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная організацыя дзейнасці грамадзкага аб’яднання альбо ўдзел у дзейнасці) і вынес пакаранье ў выглядзе судовай перасъярогі.

Усё залежыць ад нас саміх

«Прасьцей пазнаць чалавечтва агулам, чым аднаго чалавека ў прыватнасці», – сказаў філосаф. «Для съвета ты хтосьці, а для кагосьці ты – съвет», – съпявает гурт «Детидетей». З кожным новым знаёмствам мы ўпэўніваемся ў гэтай ісцініне, намагаемся даказаць сабе, што ўнутраны съвет чалавека, які сядзіць побач за кубачкам гарбаты, пазнаць усё ж такі можна. Ёсьць закрытыя людзі, якія ня вельмі ахвотна пускаюць іншых у сваю асабістую прастору, ёсьць, наадварот, людзі шчырыя і адкрытыя. Яны съмела глядзяць па баках, яны ўпэўненыя ў сваіх дзеяннях, яны ведаюць, дзеля чаго жывуць, за што змагаюцца.

Мне пашанцавала спаткаць на сваім шляху такога чалавека: пазітыўнага, съветлага, адкрытага. Чалавека тэмпераменту, настрою, характеристу. Чалавека, вочы якога не пакідае ўсьмешка, а рухі – упэўненасць. У сабе і сваіх паплечніках.

Нашае знаёмства з Настай Палажанкай адбылося з маёй ініцыятывы. Кожны, хто цікавіцца палітычнымі падзеямі краіны, ведае пра суд над пяцёркай маладафрontaўцаў, які адбыўся ў траўні 2007 году. Зымітра Хве-

дарука, Алега Корбана, Аляксея Янушэўскага, Барыса Гарэцкага і Наству Палажанку на падставе артыкула 193.1 Крымінальнага кодэксу РБ абвінавацілі ў дзейнасці ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт». Маладыя людзі не гублялі аптымізму, але разам з тым чакалі самага горшага. Усе, акрамя Насты, былі пакараныя штрафамі, непаўнагадовай дзяўчыне суд вынес афіцыйнае папярэджаньне.

Падчас суду Наста Палажанка вучылася ў дзясятым класе менскай сярэднеадукацыйнай школы №73 з паглыбленым вывучэннем нямецкай мовы. Калі адміністрацыя і настаўнікі даведаліся аб дзейнасці вучаніцы, яе ўсяляк намагаліся выжыць з урокаў. «Нават вось так: не спадабаўся настаўніку зьнешні выгляд майго спыштка — тут жа на маіх вачах яго разрываюць. Спазынілася на ўрок літаральна на хвіліну — задзяўбуць», — прызнаецца Наста. Адміністрацыя свайго дабілася: апошні клас «непажаданая» вучаніца сканчвае ў іншай, 37-ай школе. Нумар школы Наста не выбірала адмысловы: нідзе не хацелі прымаць... Па словах актыўісткі, гэтая школа «крыху лепшшая ад ПТВ», затое беларускамоўная. «Я ніколі раней не сустракала моладзь, якая верыць БТ. Адна-класнікі, калі даведаліся, чым я займаюся, шчыра так запытваліся, ці атрымлівалі мы гроши на Плошчы. Яны ня ведаюць, калі былі гэтыя выбары, але добра памятайць момант з гэтымі порнажурналамі ды шпрыцамі. Я не адмаўлялася, казала, вядома ж, плацлі... Яны і самі бачаць, што гэта глупства. Думаю, з часам яны ўсё зразумеюць».

Выпускны клас — самы гарачы час для моладзі. Наста яшчэ ня ведае, з чым звяза свой лёс. Вышэйшую адукацыю хоча набыць на радзіме. Дзяўчына не адмаўляе, што можа заастацца ў палітычнай сферы, але, нягледзячы на шматлікія парады паступаць па паліталогію, Наста мяркуе падаваць дакументы на філософскі факультэт БДУ.

Наста ў 12 год засталася бяз маці, таму стала дарослай нашмат раней за сваіх аднагодкаў. Побач заўсёды былі

самыя блізкія людзі — бацька і брат, якія падзялялі з Настай усе выпрабаваныні.

У 14 год Наста далучылася да «Маладога фронту»: «Тады якраз съятковаліся ўгодкі бітвы пад Воршай, мяне пазнаёмілі з хлопцамі з «Маладога Фронту», якія і распавялі, што гэта за арганізацыя, чым яна жыве. Менавіта тады я зразумела, што мушу быць разам з імі, што, нягледзячы на свой узрост, магу зрабіць нешта карыснае для людзей». Вольнага часу заставалася з кожным годам ўсё меней, але Наста не забывалася, што яна гаспадыня, і на яе плячах ляжыць клопат пра тое, каб дома было чыста і ўтульна.

Брат Насты Сяргей скончыў БДУІР з дыпломам з адзнакай. Зараз працуе праграмістам. Ён паважае погляды сястры, але рупіцца аб тым, каб яна атрымала добрую адкукацыю. «З братам мы зусім не падобныя. Ён усё жыцьцё быў больш памяркоўным, сур'ёзным. А я ў дзяцінстве была вясёлай, непрадказальнай. Ды і цікавілі нас зусім розныя паняцьці ды каштоўнасцьці», — дадае Наста.

Бацька Насты па адкукацыі ваенны палітолаг. Менавіта таму ён ніколі не вітаў цікавасцьці дачкі да палітычнай сітуацыі ў краіне і вельмі рашуча спрабаваў прыпыніць маладафрontaўскую дзейнасць Насты. Недзе паўгады адбывалася жорсткая вайна, было шмат скандалаў, не-паразуменньняў. Бацька забіраў съягі, выкідаў сімволіку, значакі... Крымінальная справа стала пераломнym момантам, калі бацька зразумеў, наколькі шчыра дачка займаецца грамадzkай дзейнасцю. Шляху назад няма.

13 красавіка 2007 году бацьку Насты, намесыніка дырэктара ўнітарнага прадпрыемства «Медик», звольнілі з працы. «Я і падумаць не могла, што ўлады змогуць зайсьці так далёка і дзейнічаць настолькі брудна: за мае погляды звольніць майго тату, які праявіў сябе з найлепшага боку на працы. Гэта вельмі балюча ўдарыла па нашай сям'і. А для мяне стала сігналам, што ўлады ня спыняцца ні перад чым, таму ў нас, маладафрontaўцаў, засталося толькі адно — ісьці наперад да канца».

2 жніўня 2008 году Насце споўніцца 18. Яна чакае гэтага часу, бо нарэшце зможа сама адказваць за свае ўчынкі.

Цяжкасцяй на шляху вельмі шмат, але Наста не дазваляе сабе быць слабай. Дзяўчына... ніколі ня плача. «Я не люблю паказваць пачуцьцё слабасці на людзях. Даю волю пачуцьцям зрэдку, калі застаюся адна. І то бяру сябе ў рукі. Вядома, досыць складана кантраляваць эмоцыі. У мяне не атрымоўваецца татальнага контролю над сабой, бо я чалавек вельмі шчыры. Не люблю, калі мяне шкадуюць... Я не лічу сябе моцным чалавекам, але слабай сама сябе лічыць не дазваляю».

У дзяцінстве Наста вельмі любіла съпяваць. Займалася ў музычнай школе. Але была дзіцём спонтанным, і на пятym годзе навучанья ёй раптам перастала падабацца фартэп'яна: гук не задавальняў, дый сама сабе там Наста не падабалася. Не давучыўшыся два гады, музыкалку кінула. Пасыля з сяброўкамі арганізавала невялікі гурт, але хутка і гэта заняцьце адпала. Наста заўсёды была чалавекам вельмі кампанейскім, шмат часу праводзіла з сябрамі.

Дзяўчына не ўяўляе сваё жыццё без сяброў: «Я сябе адна не ўяўляю ўвогуле. Вельмі ўдзячная сябрам, якія заўсёды падтрымліваюць мяне ў цяжкія моманты. Яны могуць прыйсці да мяне ўночы, і мы будзем сядзець, піць каву, размаўляць...» Падчас суду падтрымка паплечнікаў надавала моцы, але, як гаворыць Наста, «у самых цяжкіх і складаных сітуацыях ты застаешся сам-насам і разумееш, што ніхто табе не дапаможа, як ты сама».

Наста досыць чульлівы чалавек. Чужое гора ўспрымае вельмі блізка да сэрца. Нават бліжэй, чым сваё асабістасе: «Са сваімі праблемамі сама справішся. А чужую больш хочацца выращаць».

Вельмі любіць юная змагарка паняцьце дому: «Калі зьяўляецца момант небясьпекі, тады пачынаеш задумвацца, што для цябе дом, што для цябе сям'я. Сям'я для мяне – ня толькі тата і брат, з якімі я жыву, але гэта і

блізкія людзі, сябры, маладафронтайцы, адносіны з якімі стараюся будаваць на пачуцьці даверу і любові».

Любімая пісменнікі Насты Палажанкі – Уладзімер Арлоў і Павал Севярынец. «Лісты з лесу» апошняга вельмі кранулі сваёй шчырасцю, пранікнёнасцю.

Наста ня ўмее маўчаць. «Гэта мой мінус, – прызнаеца яна. – Нават калі разумею, што тут трэба змаўчаць, я магу стрымліваць сябе ня больш за некалькі хвілінаў».

У жыцьці кожнага з нас бывае «шэры час», калі здаецца, што падзея ідуць па замкнёным коле. Наста вельмі ня любіць такія перыяды. Калі «шэррасць» працягваеца больш за тыдзень, яна пачынае нешта ненатуральна зъмяняць. Можа хутка дарабіць усе справы, сабраць сябrou і рвануць кудысьці. Яна хутка загараеца новымі ідэямі, але калі адразу не пачынае яе зъдзяйсьняць, калі яе не падтрымаюць, то ідэя можа і зьнікнуць.

Падчас размовы Наста прызналася мне: «Я вельмі блізка да сэрца ўспрымаю крытыку, вельмі залежу ад меркаваньня іншых людзей. Усе мяне намагаюцца перарабіць. Я і сама ведаю, што гэта няправільна, але... Якая ёсьць».

Як чалавек ращучы і самастойны, Наста ня верыць у лёс: «Ня веру ў нейкую накаванасць жыцьця. Пра лёс мы кажам тады, калі вельмі дрэнна ці вельмі добра. Мы часам любім зваліваць усё на яго, маўляў, гэта ж ня я такі, гэта лёс у мяне такі. Таму лёс падаецца мне нейкай рэччу, з дапамогай якой мы апраўдваємся перад сабой, перад іншымі людзьмі. Я ўпэўненая, што ўсё ў нашых руках, мы самі будуем сваё жыцьцё, усё залежыць ад нас саміх».

Асільда Баравік

7. Валер Шчукін

8 чэрвеня суд Першамайскага раёну Віцебска (судзьдзя Натальля Гур'ян) прызнаў журналіста і праваабаронцу віноўным у зьдзяйсьненыні крымінальнага злачынства, прадугледжанага ч.2 арт.189 КК РБ – «Зънявага, нанесеная ў друкаваным творы» і задаволіў патрабаваныне сябра апарату Віцебскай абласной выбарчай камісіі Тацьцяны Буевіч аб кампенсацыі маральнай шкоды. Валер Шчукін пакараны штрафам у памеры 40 базавых велічынь (1 мільён 240 тысяч рублёў). Падставай для ўзбуджэння крымінальнай справы паслужылі ўлёткі, у якіх праваабаронца крытыкуе працу акруговай камісіі па выбарах дэпутатаў у Віцебскі абласны савет. Ён таксама мусіць аплаціць судовыя выдаткі на 93 тысячи рублёў.

Чалавек, за якога ня сорамна

Да гэтага часу шмат у якіх школах захавалася традыцыя афармляць стэнды знакамітых выпускнікоў, дзе зъмяшчаюць здымкі вайскоўцаў, вучоных, спартсменаў і іншых вядомых людзей з кароткай інфармацыяй пра іх жыцьцёвяя посыпехі і дасягненыні. Калі б такі стэнд быў у вячэрній школе № 18 г.Мінска (раён Грушаўкі), то на ім абавязкова быў бы здымак выпускніка школы канца 50-х гадоў мінулага стагодзьдзя – капітана другога рангу Валерыя Шчукіна. Ня думаю, што шмат вучняў гэтай школы дасягнулі ў жыцьці нечага большага.

Убачыўши адзін раз, вы ніколі ня зблытаеце гэтага чалавека ні з кім іншым. Падцягнутая постаць, упэўнены

позірк і раскошная сівая барада. Ва ўсім надзвычайная непрыхаваная напорыстасьць. У навейшай гісторыі Беларусі гэты чалавек вядомы перш за ўсё сваёй дзейнасьцю. Дэпутат непакорнага Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ХІІІ склікання, Шчукін з крыжам падчас шэсціца ў Курапаты на Дзяды, Шчукін у паласатай робе на вулічнай акцыі журналістаў, Шчукін з малым унукам на плячах насупраць кардону АМАПаўцаў, Шчукін, які займаецца палітычнай, праваабарончай і журналісцкай дзейнасьцю.

«Валерый Шчукін – чалавек, за якога ня сорамна,» – так кажуць пра сп. Валерыя на форумах «Нашай Нівы».

Шукаю ў запісной кніжцы нумар мабільнага тэлефона Валерыя Шчукіна. Хоць даўно не тэлефанавала, пазнае па голасе адразу. Мне пашанцавала, ён якраз прыехаў на святы ў Менск. Дамаўляемся на сустрэчу.

31 сінегня перад абедам сядзім на ўтульнай канапе, пьем сувежазавараную каву, побач мігае рознакаляровы мі лямпачкамі съяточная ялінка. Часу маём няшмат, бо сп. Валера разам з унукамі, а іх у яго сямёра, сёньня ідуць у кіно. Такая ўжо сямейная традыцыя. Прашу яго расказаць пра сябе.

Бацькі пазнаёміліся ў Воршы, абодва працавалі на чыгуцны. Пазней лёс закінуў іх на сапраўды далёкі Далёкі Усход, ва Уладзівасток, дзе 22 сакавіка 1942 года ў іх нарадзіўся першынец, якога назвалі Валерыям. Неяк у юнацтве сп. Валерый падлічыў, што зьяўляеца апошнім мірным даваенным дзіцём (ад даты нараджэння адняў дзевяць месяцаў – акурат атрымалася нач перад пачаткам вайны).

Сп. Валерый лічыць, што чалавек найбольш камфортна сябе адчувае там, дзе нарадзіўся, і, адпаведна, трэба жыць на сваёй радзіме. Яскравы прыклад таму – сям'я ягоных бацькоў. Маці вельмі кепска пераносіла вільготны марскі клімат, не магла да яго прызывычаіцца – кожная нязначная драпіна ператваралася ў рану, якая доўга не магла загаіцца. Яна так і не змагла акліматызавацца.

Бацька застаецца ва Уладзівастоку, а з-за праблемаў са здароўем маці з трыма дзяцьмі сярод навучальнага году прыязджае ў вёску Старая Будаўка пад Талочынам (Валерый тады вучыўся ў першым класе).

Тут ён працягвае вучобу, толькі ўзынікае праблема – школа беларускамоўная, а ён ня ведаў беларускай мовы. Маці ж безумоўна ўжывала ў гутарцы беларускія слова, але ён не успрымаў іх, як асобную мову. Гэта была маміна мова. Успамінае, што напачатку было цяжка, нічога не разумеў. Але пытлівы дзіцячы разум і прыродныя здольнасці спрычыніліся да таго, што Валерка паспяхова заканчвае пачатковую школу па-беларуску. Тут вяртаецца бацька, і сям'я пераязджае на жыхарства ў Менск.

Як старэйшы з дзяцей (у сям'і было чацьвера – 3 хлопцы і 1 дзяўчына) заўсёды вызначаўся адказнасцю, самастойнасцю і незалежнасцю. У 15 год ён пакідае дзённую школу і ідзе працаваць слесарам на завод будаўнічых матэрыялаў. Вучобу працягвае ў вячэрнюю школе, якую паспяхова заканчвае. «Я хацеў атрымаць права голасу ў сям'і, хацеў быць дарослым і самастойным,» – кажа Валеры Аляксеевіч.

У 18 год яго выклікаюць у ваенкамат, дзе прапаноўваюць працягнуць вучобу ў ваеннай вучэльні. «Са здароўем усё было ў парадку, з уступнымі іспытамі праблемы таксама не было – хоць закончыў вячэрнюю школу, але вучыўся я добра. Тым больш у тыя часы па-за конкурсам, г.зн. дастаткова было ўступныя іспыты здаць на станоўчыя адзнакі, у вышэйшыя навучальныя ўстановы паступалі тыя, у каго быў 2-гадовы працоўны стаж. А ў мяне, нягледзячы на юны ўзрост, былі за плячыма трох працоўных гады. У танкісты-артылерысты ісці не хацелася, як-ніяк нарадзіўся ля вялікай вады. Зноў жа – узроставы рамантычны настрой. Выбраў Ленінградскую вышэйшую ваенна-марскую інжынерную вучэльню, механічны факультэт і паехаў вучыцца ў горад Пушкіна».

Падчас вучобы якраз патрапіў на эксперымент: курсантай першага курса адправілі на тэрміновую службу.

Гэта была яшчэ адна жыцьцёвая школа. Экіпаж карабля – маналітны арганізм, дзе кожны адказвае за кожнага. Адзін год плаваньня на караблі яшчэ больш паўплывалі на харектар курсанта. Ды, відавочна, ня толькі Валерыя, бо вярнуўшыся ў вучэльню, курсанты аказаліся звышсамастойнымі і «некіруемымі». «Нам ужо не маглі навешаць лапши на вуши,» – успамінае Валерый.

На другім курсе сустрэў прыгажуню Лембі, сяброўкі называлі яе Любай, і закахаўся. Доўга ня думаў, бацькоў паставіў перад фактам: жанюся. Яму было тады 21 год, але на той час быў настолькі самастойным у сваіх рашэннях, што наўрад ці нешта зъмяніла б іх нязгода. Да заканчэння вучэльні ў курсанта Шчукіна ўжо было двое дзяцей: дачка Лілія і сын Андрэй з розыніцай ва ўзросце 1 год 7 месяцаў.

Пачалася служба на караблі. Штодзень шлях у 7 км на службу і назад у пасёлак, дзе жыла сям'я. Пасля трох год службы механікам на караблі перавялі на бераг. Карабель адыходзіў у плаваньне, але яму не дазволілі, бо ў жонкі за мяжой, у Швецыі, жылі сёстры. Службісты пепрастрахаваліся. Адразу здавалася, што гэта катастрофа, паслья зъмірыўся. Пазней прапаноўвалі на карабель, толькі сам не пагадзіўся – знайшоў сябе на мацерыку, ды і гонар не дазваляў.

Для дзяцей заўсёды знаходзіў час: прагледзіць сышткі, праверыць дзёньнік, парашаць задачкі. Бацькоўскія сходы былі святым абязвязкам, быў практична на 90% бацькоўскіх сходаў. Не заўсёды погляды на выхаваньне дзяцей супадалі з жончынымі, але заўсёды настойваў на сваім. Маці не магла адмяніць бацькавы распараджэніні.

Вайсковую службу капітан другога рангу Валерый Шчукін скончыў там, дзе нарадзіўся: Далёкі Усход, востраў Рускі. На сямейным савеце вырашылі, што вяртавацца на Беларусь: у той час дачка ўжо жыла ў Менску, а сын ва Уладзівастоку. І ў 1986 годзе ўся сям'я Шчукіных зьбіраеца разам у сталіцы.

У 45 год вайсковы пенсіянер Валерый Шчукін пачынае новае жыцьцё. У войску ўсё было дакладна рэгламентавана. Выконваеш загады – аддаеш загады. У цывільнym жыцьці было інакш, трэба было прызвычайвацца. Больш не хацеў кіраваць, зрэшты гэта ніколі не прыносіла задавальнення.

Зноў вучоба, сп. Валерый асвойвае новую для сябе съпецяляльнасьць – машыніст крана-трубаўкладчыка. І пачынае будаваць газаправоды. Праца на розных аб'ектах, раз'езды па новабудоўлях. Выпадкова ці не – аказваецца ў Новаполацку і адтуль абіраецца дэпутатам Вярхоўнага Савета.

Тут пачынаецца Валерый Шчукін – палітык. Да гэтага часу ён быў вельмі далёкі ад яе. У сям'і гэтая тэма была закрытая. Успамінае, што калі прыязджаў да бацькоў, на кухні маглі размаўляць на розныя тэмы, але як толькі ўзынікала нейкае пытаньне, звязанае з палітыкай, бацька адразу замыкаўся. Страх 30-х гадоў моцна трymаў бацькоў да канца жыцьця.

Сп. Валерый ведае, што такое праца ў камандзе яшчэ з войска. Яшчэ там ён выпрацаваў у сабе навык не адступаць і перанёс яго ў палітыку. «На караблі ў экстрэмальнай сітуацыі экіпаж павінен працаваць вельмі зладжана – бо ці ўсе патонуць, ці трэба рабіць нават немагчымае, каб выжыць. З карабля няма куды бегчы. Я б, можа, адступіў, але не магу кінуць каманду».

Палітыка, праваабаронцу, журналіста Валерыя Шчукіна ў Беларусі ведаюць. Ён лічыць, што пужаюць тых, хто байцца. Валерый Шчукін не байцца нічога і нікога.

Леанарда Мухіна

8. Андрэй Клімаў

1 жніўня суд Цэнтральнага раёну Менску (судзьдзя Алена Ілына) на закрытым судовым паседжаньні прызнаў Андрэя Клімава віноўным у зьдзяйсьненні злачынстваў па двух артыкулах Крымінальнага кодэкса: па ч.1 арт. 361 – «Публічныя заклікі да захопу дзяржаўнай улады альбо гвалтоўнай зъмены канстытуцыйнага ладу краіны», а таксама па ч.2 арт. 368 – «Абраза Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, спалучаная з абвінавачаньнем у зьдзяйсьненні цяжкага злачынства» і прысудзіў два гады пазбаўлення волі ў калоніі ўзмоцненага рэжыму.

Рэвалюцыянер forever, альбо Апантаны рэвалюцыяй

*Калісь глядзеў на сонца я,
Мне сонца асьляпіла вочы.
Ды што мне цемень вечнай ночы,
Калісь глядзеў на сонца я.
Няхаў усе з мяне рагочуць,
Аповедзь вось для іх мая:
Калісь глядзеў на сонца я,
Мне сонца асьляпіла вочы.*

Максім Багдановіч

Пра вынесены Андрэю Клімаву прысуд стала вядома толькі праз месяц, у верасьні 2007 году. Ягоныя бліз-

кія доўга не маглі зымірыцца з новым выпрабаваньнем: арыштам, съледзтвам, зняволеннем, – таму пэўны час не ішлі на контакт. Жонка палітыка Тацяна Леановіч назвала трэці арышт самым цяжкім: «Я ўвогуле зьдзіўленая, як мяне гэта не забіла, для мяне гэта быў такі цяжкі ўдар, я нават не магу аналізаваць, чаму ён так на мяне падзеі-нічаў, але, мяркую, што любы чалавек, апынуўшыся на маім месцы, так бы цяжка перажываваў падобныя рэпрэсіі і прызывычаіцца тут немагчыма. Гэта як некалькі разоў перажыць інфаркт: пасля першага чалавек паступова прыходзіць у сябе, другі – ужо ў рэанімаціі, а трэці можа стаць апошнім».

Тацяну цалкам можна зразумець. Як у такім стане праста распавядাць, адказваць на тэлефанаваныні журналістаў, на зацікаўленасць іншых людзей, нягледзячы на іх жаданьне ўзыняць шырокі грамадзкі рэзананс, калі гэта даволі глыбоке асабістое гора?

Для сям'і гэта невыносны болю, амаль у адсутнасць бацькі вырасла іх дачка. Калі Андрэя арыштавалі першы раз, ёй было толькі 3 гады. А потым быў новы арышт і абмежаваньне волі. Пасля адбыцца другога тэрміну «на хіміі» за арганізацыю масавай пратэстнай акцыі на Дзень Волі 2005 году супраць намеру Аляксандра Лукашэнкі ў трэці раз балатавацца на презідэнта, Андрэй Клімаў правёў на свабодзе менш за чатыры месяцы. І зноў за краты! Проста нейкі злачынца-рэцэдывіст, па крымінальных паняццях кажуць – «трэцяя ходка». Здавалася б, за што цяпер?

З красавіка ў пракуратуры Андрэю Клімаву паведамлі, што ён падазраецца ў публічных закліках да захопу дзяржаўнай улады альбо гвалтоўнай зьмены канстытуцыйнага ладу краіны, зьдзейсненых з дапамогай СМІ, і абраў меры стрымання пад вартай. Гэтыя заклікі съследчыя ўбачылі ў артыкуле «Revolution forever или Как правильно свежевать цыганского кабана в год свиньи», які 25 студзеня зьявіўся на вэб-сайце Аб'яднанай грамадзянскай партыі, сябрам якой зьяўляецца вядомы палітык.

Менавіта публіцыстычны твор, разъмешчаны ў інтэрнэце, паслужыў нагодай для ўзбуджэння крымінальнай справы. Аднак гэта далёка ня першы і не адзіны артыкул падобнага зьместу, напісаны апазіцыйным палітыкам. Ягоныя публіцыстычныя творы з серыі «Развагі Андрэя Клімава» рэгулярна зўяляліся на інтэрнэт-старонках сайту «Наш дом» на працягу 2006 году. Цяжка з дакладнасцю вызначыць гэты жанр творчасці Клімава, падобныя публіцыстычныя развагі можна лічыць памфлетам, бо стылістыка такога жанру дазваляе сатырычны гратэск, метафорычныя перабольшваньні і іншыя формы персаноснага значэння словаў. Мэта памфleta, твора пераважна ваяўнічага, – грамадзкая сенсацыя, абуджэнне незадавальнення, і ствараецца ён у мэтах палітычнай барацьбы. Памфлет – гэта крытыка на зынішчэнне.

Літаратуразнаўца і праваабаронца Алесь Бяляцкі называе згаданы твор Андрэя Клімава хутчэй публіцыстычнай фэнтазі ці публіцыстычнай фантасмагорыяй. «Калі прачытаць зъмешчаны на сایце артыкул «Revolution forever», то адразу становіцца зразумелым, што ён абсолютна не адпавядае прад'яўленым Андрэю Клімаву абвінавачанням, таму што сам па сабе ён зъяўляецца не праграмай да дзеяння і нават не публіцыстычным творам, а пэўным палітычным літаратурным пэрформансам. Так, артыкул дастаткова правакацыйны ў добрым сэнсе гэтага слова, нечаканы і разам з тым таленавіты, бо ў ім ёсьць досыць цікавыя думкі, афарыстычныя меркаваньні».

У гэтым выпадку абсолютна відавочна, што Андрэя Клімава прыцягнулі да крымінальнай адказнасці выключна па палітычных матывах. Па-першае, інтэрнэт як сродак масавай інфармацыі дзеючым беларускім заканадаўствам не ўрэгульянены (дарэчы, па гэтай прычыне падчас суду прад'яўленае абвінавачанне па ч. 3 арт. 361 – «Публічныя заклікі да захопу дзяржаўнай улады альбо гвалтоўнай зъмены канстытуцыйнага ладу Рэспублікі Беларусь, зъдзейсненныя з выкарыстаннем сродкаў масавай інфармацыі» было перакваліфікаванае на ч.1 арты-

кулу, г.зн. без выкарыстаньня СМИ – «Публічныя заклікі да захопу дзяржаўнай улады альбо гвалтоўнай зъмены канстытуцыйнага ладу Рэспублікі Беларусь альбо распаўсюд матэрыялаў, якія ўтрымліваюць такія заклікі»). Падругое, якія канкрэтна выказаныні артыкулу заклікалі да захопу дзяржаўнай улады, так і засталося невядомым, бо суд адбываўся ў закрытым рэжыме, а адвакат і жонка Тацяна, якая была абаронцам Андрэя, далі падпіску аб неразгaloшваньні таямніцы съледзтва. Хто праводзіў судова-лінгвістичную экспертызу, якімі аказаліся высновы – можна толькі здагадвацца. Такім чынам, справа Андрэя Клімава стала першым прэзэдэнтам у Беларусі падобнага кшталту. Вядома, што палітыка абвінавацілі яшчэ і ў абрэзе прэзідэнта, спалучанай з абвінавачаньнем яго ў зьдзяйсьненыні цяжкага злачынства.

Раней Андрэя Клімава ўжо спрабавалі прыцягнуць да крымінальнай адказнасці па падобным артыкуле – за паклён на прэзідэнта Беларусі на падставе напісаных ім кніг «Очевидные истины» і «Я сделал свой выбор», у якіх говорыцца, што Лукашэнка мае дачыненне да гвалтоўнага зынкненяня вядомых апазіцыйных дзеячоў Віктара Ганчара, Юрый Захаранкі, бізнесмена Анатоля Красоўскага і журналіста Дзымітрыя Завадзкага. Крымінальная справа па арт. 367 КК РБ у 2005 годзе таксама разглядалася на закрытым судовым паседжаньні, але была спыненая, а Андрэй Клімаў вызвалены ад крымінальнай адказнасці ў сувязі з нязначнасцю грамадзкай небяспекі. Аднак пакараньня палітык так і не пазыбегнуў, бо ў той самы час ён быў асуджаны на паўтары гады абмежаваньня волі за мірную маніфестацыю пад назвай «Рэвалюцыя», якую абвесьціў у сакавіку.

Асабіста я не знаёмая з Андрэем Клімавым і падчас напісаныня гэтага артыкулу на маю такой магчымасці. Магу толькі сказаць, што Андрэй асацыюеца ў мяне з домам, з тым самым, з-за якога Андрэя пасадзілі за краты першы раз. Гэты дом знаходзіцца на вуліцы Лодач-

най, у цэнтры сталіцы, побач з перакрыжаваньнем вуліц Ульянаўскай і Леніна, на другім беразе ракі Свіслач на-супраць канцэртнага залу «Менск». Зараз ён мала чым прыкметны, а тады, у 90-я гады мінулага стагодзьдзя, гэта быў адзін з першых менскіх шматпавярховікаў павышанай камфортнасці, і пабудаваны для дыпкорпусу. Дом Андрэя Клімава. Для мяне гэты дом своеасаблівы сімвал магчымасцяў, сімвал посьпеху, але і сімвал супрацьстаяння, сімвал помстлівасці, сімвал драматычнасці лёсу.

Андрэй Клімаў усяго на некалькі гадоў старэйшы за мяне, але ў адрозненьне ад маёй біяграфіі, некаторыя эпізоды якой маглі хіба што паслужыць сюжэтам для чарговай «мыльнай оперы» ці меладрамы, ягоная біяграфія ўвайшла ў гісторыю нашай незалежнай краіны. За даволі кароткі час былы афіцэр-пажарнік здолеў стаць буйным бізнесмэнам: уладальнікам будаўнічай фірмы, банку, газеты – і ўсё гэта імя Андрэя Клімава. Ён стаў ці ня самым маладым дэпутатам Вярхоўнага Савету незалежнай Беларусі. Бліскучая кар'ера, і, калі б не разыходжаныні з дзеючай уладай у асобе аднаго чалавека, магчыма сённяня Андрэй мог бы съмела пачываць на лаўрах. Аднак палітыкabraў іншы шлях – шлях прынцыповасці і непадпарядкованыя, шлях адкрытага змагання. У 1996 годзе, калі Аляксандр Лукашэнка правёў рэферэндум і ўнёс зьмены ў Канстытуцыю, скасаваўшы такім чынам два гады свайго презідэнцтва і атрымаўшы дадатковыя неабмежаваныя паўнамоцтвы, Андрэй Клімаў выступіў адным з ініцыятараў імпічменту кірауніку дзяржавы. З высокай трывуны ён выказаў гатоўнасць, як афіцэр, асабіста надзеець кайданкі на рукі Лукашэнку, за што і паплаціўся ня толькі кар'ерай, маёмасцю, але і свабодай.

Арыштавалі асабістага ворага презідэнта 11 лютага 1998 году бяз санкцыі прокурора і згоды Вярхоўнага Савету, калі да здачы дома на Лодачнай заставалася некалькі дзён. Суд пачаўся ў жніўні 1999 году, і толькі праз

восем месяцаў быў вынесены жорсткі прысуд: шэсць год пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасыці за фінансавыя злоўжываньні. Больш за чатыры гады Андрэй Клімаў правёў за кратамі. А вызвалены быў у Дзень Волі, 25 сакавіка 2002 году, умоўна-датэрмінова.

Вобраз Андрэя Клімава вельмі добра дапаўняе Тацяна, ягоная вельмі разумная, прыгожая і мужная жонка. У адну з нашых сустрэч яна распавяла, як пасьля доўтага перапынку атрымала адразу шмат лістоў ад мужа з Мазырскай калоніі. Яна тады вельмі хвалявалася за ўмовы ўтрыманьня, за ягонае здароўе, бо раней ён напісаў, што «патрапіў у пекла». Даставшы з канверту ліст, Тацяна прачытала:

«Привет, малышка! Пишу с тех мест, где нет невест. У меня все пучком. «Вторики» не чай, два года – не срок, а жизнь – урок. Кости бросил на низах. Тусуюсь в локалке, как волк в неволе и думаю о тебе. Мулю твою за 16-ое получил» і г.д.

«Што гэта? Нейкі зонаўскі аўтарытэт піша на фене да сваёй дзяяўчыны?.. – прамільгнула адразу думка. – Відаць, турэмныя цэнзыры паблыталі канверты. Але ж не, – такі знаёмы почырк Андрэя?» Тацяна зноўку пераочытала першыя радкі ліста, а далей ішло: «Ну, что, прикололась!...», і на душы стала лёгка і спакойна – проста муж вырашыў яе павесяліць мясцовым слэнгам. А раз жартуе, значыць, усё больш-менш нармалёва.

Тацяна Леановіч мае тры вышэйшыя адукацыі: інжынер-радыёэлектроншчык, фінансы і юрыспрудэнцыя. На маё запытаньне, ці не қрымінальныя справы Андрэя падштурхнулі яе да вывучэнья правазнаўства, Тацяна ўсъміхнулася: «А як жа інакш, ён увогуле перавярнуў усё маё жыцьцё!»

Сапраўды, іх сямейнае жыцьцё спакойным не назавеш. Пазнаёмліся яны, калі абодва ўжо мелі пэўныя сямейны досьвед, толькі ня вельмі ўдалы. У такіх выпадках да выбару наступнага спадарожніка звычайна падыходзяць з

усёй адказнасьцю. Па словах Тацяны, галоўная якасць, якую да гэтага часу вельмі цэніць яна ў Андрэе – крэатыўнасць, бо з ім не бывае сумна, з ім заўсёды цікава, ён генератар ідэй і планаў па іх рэалізацыі. Яны абодва любяць спорт і ўпершыню ўбачыліся на тэнісным корце, пачалі сустракацца, пасля пажаніліся, нарадзілася дачка. «У нас трое дзяцей, – адзначае Тацяна. – Мы ставімся да ўсіх аднолькава і вельмі сябруем», бо ў кожнага з іх ад першага шлюбу засталіся дзеці: у Андрэя сын, у Тацяны дачка. Здавалася, усё складваецца вельмі добра. Выпрабаваныні на трываласць сям'і пачаліся пазней, з перасъедам і арыштамі. І яны іх вытрымалі, што выклікае вялікую павагу.

Неяк я хацела запытацца ў Тацяны, ці цяжка быць жонкай рэвалюцыянера, але зразумела бессэнсоўнасць і некарэктнасць падобнага пытання: безумоўна, цяжка. Ня проста быць увогуле жонкай (відаць, як і мужам), бо сям'я – гэта ў першую чаргу адказнасць ня толькі за сябе, а за тых, хто побач з табой, каму ты даў жыцьцё. Гэта бясконцы клопат і хваляваныні, гэта штодзённая рулівая праца. У той жа час – гэта вялікае шчасльце, калі ёсьць кахраныне, разуменьне, павага і падтрымка, тады разам пераадолець можна ўсё.

У Андрэя Клімава ёсьць кніга «Расказыяне революцыонера». Нажаль, я яе не чытала, бо ягоныя творы ў бібліятэцы ня возьмеш. Як на мой погляд, дык назва даволі інтыгуючая, але, мяркую, пакаянъне Андрэя звязанае не са шкадаванынем нейкіх зьдзейсненых ім учынкаў, а з расчараўванием сітуацыяй, калі сапраўдная рэвалюцыя аднаму не пад сілу, а большасць да яе маральна не падрыхтаваная.

Алена Лапцёнак

9. Наста Азарка

4 верасьня 2007 г. суд Нясьвіжскага раёну (суддзьдзя Марыя Дунаева) прызнаў Насту Азарку віноўнай у зъдзяйсненіні крыміналнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб'яднання альбо ўздел у дзейнасці» і вынесла пакаранье ў выглядзе штрафу памерам 40 базавых велічынь (1 млн. 240 тыс. руб.).

Іспыты Насты Азаркі

Пахмурнай раніцай 4 верасьня 2007 году ў маленькім Нясьвіжы выпадковаму чалавеку магло падацца, што ў горадзе адбываюцца міліцэйскія вучэныні, альбо съпецаперацыя. На кожным перакрыжаваньні ў цэнтры гораду стаяць патрулі, па вуліцах на малой хуткасці рухаюцца міліцэйскія аўто, з якіх некалькі пар вачэй пільна ўглядаюцца ў кожны незнамы твар. Побач з мясцовым судом перад пачаткам ягонай працы пачынаюць зьбірацца людзі. Багата міліцыі і людзей у цывільным. Зьяўляеца здымачная група БТ, агульную ўвагу прыцягвае Дзяніс Бальшакоў, вядомы па сваіх порна-сюжэтах з Плошчы. Праз колькі хвілінаў мае распачацца судовы працэс па справе Насты Азаркі, нясьвіжскай маладафронтайкі, якую вінавацяць у дзейнасці ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Дваццаціпяцігадовай дзяўчыне пагражае двухгадовае зняволеніне.

Па чарзе ў поўную ад людзей залу ўваходзяць съведкі ад адвінавачваньня. «Уначы такога-та чэрвеня мы з напарнікам патрулявалі раён вуліцаў... Прыклада а палове

на першую ночы мы заўважылі... на плоце вісела белае палатно з надпісам... У выніку мы затрымалі... было канфіскавана каля 150 налепак з надпісам...», — міліцыянты, якія відавочна ніякавата пачуваюцца пад дзясяткамі пільных позіркаў, раз за разам распавядаюць, як неаднакроць затрымлівалі Насту то з налепкамі, то са съягам, то з расцяжкай з заклікам вызваліць Дашкевіча. Съедка-медык узгадаў акалічнасці шпіталізацыі Насты, калі тая ў часе галадоўкі супраць перасьледу малада-фронтайцаў страціла прытомнасць. Выступае съедчы, прокурор. Судзьдзя зачытвае доўгі сьпіс рэчавых доказаў, што неабвержна съедчаць пра ўдзел дзяўчыны ў незарэгістраванай арганізацыі. Сярод іх раздрукоўкі з Сеціва, сыштак вершаў. Магчыма, прысутным толькі падаецца, але выглядае, што судзьдзі гэтыя працэс зусім не прыносіць задавальненія.

Перад судом у незалежнай прэсе зьявіліся артыкулы пра Насту, у якіх пісалася, што ў Нясьвіжы яна засталася сам на сам. Што ёй даводзіцца ня толькі змагацца з уладамі, з абыякавасцю землякоў, але і пераадольваць неразуменіне з боку самых родных людзей — бацькоў. Бацька Міхайл надта ж перажывае ад частых візітаў кадэбэншнікаў і міліцыянтаў да іх, мама Зоя ня бачыць сэнсу ва ўлётках ды надпісах на съценах.

Пад вокнамі суда зьбіраецца група падтрымкі. Людзі зъехаліся з усёй Беларусі — з Менску, Асіповічаў, Клецку. Маці «партнёраўцаў» трymаюць у руках белыя і чырвоныя гвазьдзікі. Падтрымаць Насту прыйходзяць таксама мясцовыя актывісты, з якімі ў дзяўчыны досьцік ня-простыя адносіны. У часе перапынку людзі абступаюць маму Насты, супакойваюць. «Паглядзіце, колькі вашая дачушка людзей сабрала ў Нясьвіжы — усе падтрымаць прыехалі». На пачатку працэсу Зоя Азарка адмовілася съедчыць супраць свае дачкі.

Вырак суду радуе ўсіх і абурае адначасова: штраф у 40 базавых адзінак. Присутных агортвае палёгка, што Насту абмінула турма, у той жа час зразумела, што і вя-

лізны штраф фактычна ні за што – таксама жорстка. На-
ста каля двух гадоў не магла знайсьці працу, бо паўсюль
баяліся яе браць. Пакуль знаёмы міліцыянт не дапамог
уладкавацца на ільнозавод. Ды ўсё ж на вуліцы, у атачэ-
нині дзясяткаў сяброў, а таксама дагэтуль незнайомых лю-
дзей, Наста выглядае шчасльвай: «Мы вытрымалі гэты
іспыт».

Наста Азарка нарадзілася ў вёсцы Квачы Нясьвіжска-
га раёну. Мае сястру і брата. Скончыла Нясьвіжскі педка-
ледж, працевала настаўніцай малодшых класаў у вяско-
вой школе. Цяпер працуе рабочай на ільнозаводзе.

Сямён Печанко

10. Іван Шыла

4 верасьня 2007 г. суд Салігорскага раёну (судзьдзя Лапіна Н.В.) прызнаў непаўнагадовага Івана Шылу віноўным у зьдзяйснені крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб'яднання альбо ўзел у дзейнасці» і вынес афіцыйнае папярэджанье аб недапушчальнасці такой дзейнасці.

Дарослы падлетак

Іван Шыла – звычайны падлетак, які навучаецца ў звычайнай салігорскай школе і жыве разам з бацькамі і братам у звычайнай аднапакаёвой кватэры. Не выдатнік і ня двойнік, любіць гісторыю ды і ўвогуле больш здольны да гуманітарных навук. Як і іншыя аднагодкі, не абыякавы да футболу, цікавіцца Інтэрнэтам, глядзіць MTV. Бацькі – тыповыя прадстаўнікі тэхнічнай інтэлігенцыі. Маці Святлана працуе інжынерам у праектным інстытуце. Бацька Уладзімер займаецца прадпрымальніцтвам у будаўнічай сферы. Малодшы брат Ільля зъяўляецца капітанам юнацкай каманды ФК «Шахцёр».

Тым ня менш, некаторыя асаблівасці адрозніваюць гэтага, здавалася б, звычайнага беларускага маладзёна ад ягоных аднагодкаў. І перш за ёсё – гэта разуменыне сваёй беларускасці. Ня проста любоў да тэрыторыі з пэўнымі дзяржаўнымі межамі, на якой ты нарадзіўся, але ж асэнсаваныне гістарычнай значнасці сваёй Радзімы. Абгрунтаванае, нягледзячы на ўзрост, усьведамленыне прыналежнасці да ўнікальнай нацыі са сваёй мовай, культурай, традыцыямі.

Як адзначае сам Іван, ягоны лёс у значнай ступені быў перадвызначаны бацькамі. Яшчэ ў пяць год ён прачытаў кнігу Уладзімера Арлова «Адкуль наш род», якая пакінула велізарны адбітак у дзіцячым успрыманыні съвету. У хаце заўсёды былі сувежыя нумары «Нашай Нівы» ды «ARCHE», лепшыя навінкі беларускай літаратуры. Да таго ж Іванаў бацька зьяўляеца сталым удзельнікам апазіцыйных акцыяў і мітынгаў з пачатку 90-х. Нават падчас напісання гэтага артыкулу Уладзімер Шыла адбываў 15-цісуткавы арышт за ўдзел у мітынгу пратэсту прадпрымальнікаў. Самому Івану сутыкнуцца з грамадзка-палітычнай дзейнасцю давялося яшчэ на презідэнцкіх выбарах 2001 году. Гэта быў час першых налепак, першых улётак.

Презідэнцкая кампанія 2006 году стала пераломнай у лёсе Івана. Знаёмыя з «Маладым Фронтом», са Зьмітром Дашкевічам, удзел у першых Днях Салідарнасці, пікеты ў падтрымку Аляксандра Мілінкевіча, першыя затрыманыні, выклікі да дырэктара школы, допыты ў КДБ і, нарэшце, Плошча. Пяць дзён у намётавым мястэчку разам з бацькам і братам, а пасля спецназаўскія дручкі і бясконцыя гадзіны на марозе тварам да съянны ў турме на Акрэсціне. 10 сутак арышту для бацькі і новы перыяд змагання для сына...

Калі хтосьці пратануе мне адным выразам апісаць асобу Івана, то гэта фраза прагучыць так: «СПРАВА ПАЧЫНАЕЦЦА З ДЗЕЯНЬНЯ!». Бо, напэўна, не існуе задумы нерэалізаванай гэтым юным, але не па гадах кемлівым чалавекам. Гледзячы на Івана Шылу яшчэ раз пераконваешся, што прозвішчы пакідаюць свой адбітак на людзях. Немагчыма ўзгадаць і дня бязъдзежаныня ў жыцьці гэтага маладафронтайца. Беларуская працаzdольнасць, мэтанакіраванасць, самакрытычнасць – далёка ня поўны съпіс асноўных рысаў харектара Івана.

Неверагодны ўздым грамадзкай актыўнасці пасъля выбараў, бясконцыя флэш-мобы і акцыі, моладзеў су-праціў, перакананасць у блізкой перамозе, вострае жаданье дзейнічаць, інакш кажучы Гарачая Вясна – 2006. Нягледзячы на такую «съпёку» увесну, з надыхом лета палітычны супраціў пачаў губляць свою вастрыню, адчуўся подых міжвыбарчай «стабільнасці». Каб развару-шыць грамадзтва, якое паступова пераўтваралася ў пасіў-нае балота і не прадпрымала аніякіх рэальных кроکаў дзеля спынення рэпрэсій з боку ўладаў і вызвалення палітычных вязняў, маладафронтайцы абвесьцілі гала-доўку пратэсту. Адным з яе галоўных ініцыятараў быў лі-дэр салігорскай моладзі Іван Шыла. Менавіта ў сталіцы беларускіх шахцёраў яна і была распачатая.

Галадоўку салігорцаў падтрымалі моладзевыея акты-вісты па ўсёй краіне і нават за яе межамі. Праз некаль-кі дзён яна стала набываць масавы харктар і налічвала каля сарака чалавек. Аднак, улічваючы той факт, што асноўнымі ўдзельнікамі пратэсту былі непаўнагадовыя, ужо на дзяяўты дзень у многіх з іх пачаліся праблемы са здароўем. Першыя ўдзельнікі былі вымушаныя адмовіцца ад працягу акцыі, і ў хуткім часе галадоўка скончы-лася. Большасць патрабаванняў галадоўнікаў уладамі выкананая не была, самога Івана мэр Салігорску паабя-цаў «пасадзіць у клетку». Тым ня менш, на нязначныя саступкі ўлады вымушшаны былі пайсьці. Да таго ж удало-ся прыцягнуць шырокую ўвагу грамадзтва да існуючых палітычных праблемаў у краіне.

Сказаць пра Івана Шылу адважны, бадай што ані-чога не сказаць. Дзясяткі затрыманніяў і адміністра-тыўных пратаколаў, безъліч гутарак са школьнімі кіраўніцтвам, допыты ў праکуратуры і КДБ. Нату-ральна, што прычыны такой увагі да непаўнагадовага хлопца з боку дзяржавы крыюцца зусім не ў ягонай хулі-ганістасці ці супрацьпраўнай дзейнасці. Сапраўдныя абставіны крыюцца ў ягонай неўтраймаванасці, ня-

спыннасьці і съмеласьці. Дзясяткі пратаколаў і допытаваў – гэта перш за ўсё дзясяткі акцыяў і пікетаў, тысячы распаўсюджаных улётак і газет.

Пералічэнне ўсіх ініцыятываў, зьдзейсьненых Іванам і ягонымі паплечнікамі, зойме не адну старонку. Сярод іх – штомесячны Дні Салідарнасьці на цэнтральнай плошчы Салігорску, шматлікія хаўрусы ў абарону палітвязняў, актыўны ўдзел у нацыянальных дэмакратычных кампаніях, зборы подпісаў у падтрымку беларускай мовы і культуры, дабрачынныя акцыі, дзясяткі зладжаных і арганізаваных культурна-асветніцкіх сутрэчаў і шоў, інтэрнэт-праекты па ўсёй рэспубліцы, блогі і форумы.

Відавочная немагчымасьць перашкодзіць бескампроміснай звышактыўнасьці маладзёна прымушала ўлады ісьці на ўсемагчымыя хітрыкі, пачынаючы з асабістых сустрэчаў вышэйшага кірауніцтва Салігорскага РАУС і райвыканкаму з маладафрontaўцам і скончваючы гвалтоўнымі разгонамі вулічных моладзевых акцыяў спецназам і супрацоўнікамі міліцыі. Натуральна, што такія намаганыні з боку ўлады прыносілі абсолютна адваротныя наступствы, павялічваючы моладзевы супраціў.

Нягледзячы на свой юны ўзрост, Іван Шыла ўжо даўно зьяўляеца вядомай асобай у палітычным жыцьці краіны. Меркаваныне гэтага маладзёна мае вагу ня толькі ў салігорскім рэгіёне, ён карыстаецца падтрымкай такіх вядомых палітыкаў, як Аляксандар Мілінкевіч і Павал Севярынец. Ягонае прозывішча таксама добра вядомае многім прадстаўнікам заходніх дыпмісіяў на Беларусі, ня кажучы ўжо аб tym, што, натуральна, і сярод уладных колаў.

10 траўня 2007 году ў дачыненіі да Івана Шылы была ўзбуджана крымінальная справа па артыкуле 193.1 за дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Малады Фронт». Салігорскаму маладзёну пагражала

зъняволенъне тэрмінам да двух год. Гэта ў той час, калі лідэр МФ Зыміцер Дашкевіч паводле гэтага ж выключна палітычнага артыкулу ўжо больш за паўгады знаходзіўся за кратамі, а праз два тыдні за падобнае «злачынства» асудзілі пяцёх менскіх маладафронтайцаў. Што праўда, то ў сувязі з распачатай уладамі гульней у дыялог з Захадам, вырак быў звышмяккім для беларускіх рэалій: на маладзёнаў наклалі толькі штрафы сярэдняга памеру.

4 верасьня ў Салігорскім раённым судзе адбылося паседжанъне па крымінальнай справе Івана Шылы. Паралельна ў Нясвіжы судзілі Насту Азарка, мясцовую лідэрку Маладога Фронту. Суд над Іванам быў адкрыты, але ў залу, куды мясцовая вертыкаль у добраахвотна-прыムусовым парадку накіравала сваіх людзей, з-за нястачы месцаў усе жадаючыя патрапіць не змаглі. Тым ня менш на паседжаньні прысутнічалі вядомыя грамадзка-палітычныя дзеячы, праваабаронцы, прадстаўнікі замежных дыпломіяў. Пад вокнамі суду ўвесь дзень знаходзілася значная група падтрымкі, якую час ад часу гвалтоўна разганяў спецназ міліцыі.

Наступным днём Іван ізноў прыйшоў на паседжанъне Салігорскага раённага суду. Толькі цяпер ужо судзілі не яго, а тых хлапцуў і дзяўчат, хто днём раней пад вокнамі гэтага ж будынку скандаваў «Свабоду Івану Шылу».

Аляксей Валабуеў,
Салігорск

11. Яраслаў Грышчэн

11 верасьня суд Баранавічскага р-ну і г. Баранавічы (судзьдзя Васіль Петрыў) прызнаў Яраслава Грышчэню віноўным у зъдзяйсненні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 193.1 КК РБ – «Незаконная арганізацыя дзейнасці грамадзкага аб'яднання альбо ўздел у дзейнасці» і вынес пакаранье ў выглядзе штрафу памерам 30 базавых велічынь (930 тысяч рублёў).

«Прашу мяне расстраляць!»

Гэты хлопец за свае 18 год стаўся сапраўдным лідэрам. Яго ведаюць у горадзе, яго паважаюць сябры, яго баіцца сістэма. Мы сустрэліся з Яраславам Грышчэнем у адной з баранавіцкіх кавярняў. Звычайны сучасны малады хлопец. З першага погляду падобны да многіх...

Нарадзіўся ў 1989 годзе ў горадзе Савецкая Гавань Хабараўскага краю. Ягоныя бацькі, беларусы, працавалі на Далёкім Усходзе і тамака пазнаёміліся. Пасьля нараджэння сына вярнуліся на Бацькаўшчыну.

Яраслаў вучыўся ў баранавіцкай СШ № 4. Па сканчэнні 6-га класа перайшоў у СШ № 14, потым паступіў у ПТВ-61 на цесцяляра-станочніка.

Праз паўгады вучобы, падчас Памаранчавай рэвалюцыі на Украіне, хлопец паехаў у Кіеў. Калі вярнуўся, яго папрасілі куды-небудзь перавесьціся. Перайшоў у мірскую мастацка-будаўнічую вучэльню № 234. Давучыўся тамака да 19 сакавіка 2006 году... Да Плошчы. Пасьля затрымання яго выключылі з вучэльні за непрыстойныя паводзіны згодна з рэжымам установы. Той самай вясной

Яраслаў скончыў экстэрнам 11 класаў сярэдняй школы. У 2007 годзе спрабаваў паступіць у БДУ на гістфак, здаў тэсты, усё напачатку было добра. А потым ў яго запатрабавалі харектарыстыку з міліцыі і патлумачылі, што «наша ВНУ скончыла набор на факультэт гісторыі».

Не пашчасціла і з праграмай Каліноўскага – падаў дакументы ў ЕГУ, але калі вяртаўся з падарожжа аўтостопам, згубіў пашпарт... Зьбіраеца ізноў спрабаваць некуды паступіць. Марыць вучыцца на Беларусі, але разумее, што, відаць, давядзеца ехаць у Кіеў ці Прагу.

Дарэчы ў палітыку патрапіў Яраслаў выпадкова:

– Некалі Сяржук Марчык, тагачасны старшыня бара-навіцкага МФ падараваў налепку «Нет фашызму – нет лукашызму». Я яе наляпіў на слуп і ў той самы момант быў затрыманы. Да таго я думаў, як нас вучылі ў школе і казалі па БТ, што ў Беларусі сапраўдная дэмакратыя, свабода слова. А мне далі штраф. Тады я папрасіў у Сяржука яшчэ налепак, і гэтак панеслася...

У 2006 годзе, калі Марчык зъехаў вучыцца за мяжу, Зыміцер Дашкевіч прапанаваў яму ўзначаліць рэгіянальнае аддзяленне «Маладога Фронту». Бацькі, даведаўшыся пра дзейнасць сына, напачатку бурчэлі: «Куды ты ўлез, навошта табе гэта трэба?»

– Затое цяперака, калі яны пытаюцца, куды я еду, і чуюць у адказ, што ў Менск на акцыю, лагодна дадаюць: «Ну едзь,» – пасьміхаецца Яраслаў.

Калі на Плошчы ўзынікла намётавае мястэчка, юнак быў там. Згадвае, што кіраваў у ім 1-м сектарам: ад тыльнай сыценкі пераходу да слупа на аўтобусным прыпынку маршрута № 100. Пасыля гвалтоўнага разгону мястэчка і захопу ягоных удзельнікаў міліцыянтаў вельмі расчаравала, што хлопец яшчэ ня мае 18-ці год. Паколькі непаўнагадовага нельга было пасадзіць «на суткі», Яраслава адвезылі ў дзіцячы прыёмнік-разъмеркавальнік, дзе ён знаходзіўся да 21-й гадзіны, пакуль не прыехала маці і не забрала яго.

Тады бацькі выпадкова ўбачылі сына па тэлевізары, пераключаючы каналы: у той момант БТ трансly піравала перадачу пра «адмарозкаў» з намётавага мястэчка. Дагэтуль яны думалі, што Яраслаў паехаў да сябра ў Магілёў.

– Калі мой бацька пабачыў мяне там, дык вырашыў у пятніцу далучыцца да мяне... Ён шчыра верыць у будучыню нашай краіны.

Старэйшы Грышчэнія таксама адчуў на сабе ціск з-за дзейнасці сына. Ідэалагічны савет баранавіцкага заводу будаўнічых дэталяў і канструкцыяў прымушаў бацьку самому звольніцца з-за сына апазіцыянера, – той адмовіўся і прапанаваў адміністрацыі звольняць яго па артыкулу. Аднак гэта цяжка зрабіць, бо за 15 гадоў працы Грышчэнія-старэйшы ня мае аніякіх вымоваў і нараканяў. Зараз бацька Яраслава зьбіраецца ладзіць незалежны прафсаюз на сваім прадпрыемстве.

Што тычыцца мовы, дык у 2005 годзе хлопец патрапіў у Лідзе на рыцарскі турнір, дзе ўпершыню пабачыў мноства беларускамоўнай моладзі. А недзе праз месяц пачаў патроху размаўляць сам. На той час ён ужо паўтары гады займаўся палітыкай.

Яраслаў кажа, што сур'ёзныя праблемы пачаліся пасля таго, як стаўся паўнагадовым. Раней, па ягоных словах, проста палохалі, каб паказаць, маўляў, «калі што – запрэсуем».

– Затрымлівалі разоў сорак, – кажа ён спакойна, павіаючы з філіжанкі каву. – З іх склалі пратаколаў мотрыццаць, астатнія разы меў толькі папераджальныя гутаркі. Сядзеў «на сутках» толькі два разы – летась, калі стаў паўнагадовым: адзін раз адбыў 15 сутак у Менску, другі раз толькі адныя суткі ў Баранавічах.

Ягонае стаўленье да міліцыянтаў неадназначнае:

– Ёсьць міліцыянты, якія сапраўды вераць у тое, што робяць. Калі мы ехалі бараніць Горадню і тамака нас затрымлі, дык я пабачыў супрацоўнікаў органаў, якія ўпэўненыя, што Лукашэнка вялікі чалавек, і што апазіцыі плоцяць гроши за ейную дзейнасць. Аднак большасць

цудоўна ўсё разумее, толькі ім трэба карміць дзяцей... Адзін съледчы наогул мне сказаў, што ішоў у міліцыю лавіць злодзеяў, а цяперака, гледзячы на нас, не разумее, што ён робіць у органах.

Летам 2007 у Баранавічах Яраслава Грышчэню судзілі. Гэта быў адзін з тых судоў, што ланцужком адбываліся па ўсёй краіне над сябрамі «Маладога Фронту». Розгаласам па Беларусі пранёсься ягоны выраз падчас працэсу: «Прашу мяне расстряляць».

– Суд – гэта галачка, а тое, што адбывалася на судзе – гэта выслужванье перад уладамі. У прыватнай гутарцы тады суддзі казалі, што не разумеюць, за што мяне трэба пакараць? Тое маё выказванье ў апошнім слове: «Прашу мяне расстряляць», я прыдумаў экспромтам. Загадзя ня ведаў, што так скажу. Узяла нейкая злосць, што я тут спрабую нешта зъмяніць, каб у краіне нашай людзі пачалі жыць лепей, а мяне за гэтае судзяць.

Ён удзячны сябрам за падтрымку. Чуў, што адбывалася на вуліцы, як кричалі на знак салідарнасці. Пасьля, калі пачаўся нейкі гвалт, зразумеў, што разганяюць... А ўжо пасьля атрымаў sms-ку: «нас затрымалі 23 чалавекі».

На суд бацьку не адпусцілі з працы, затое ў зале падчас паседжанняў два дні сядзеў кіраўнік аддзелу кадраў з ягонага заводу.

Не патрапіўшы вучыцца, каб не марнаваць час, Яраслаў пайшоў працаваць рэжысёрам у Доме культуры чыгуначнікаў. Не прайшло і месяца, як ён трапіў у аўтаварыю. Пасьля выпіскі са шпіталю хлопца выклікала дырэктарка ДКЧ і паведаміла, што ягоныя паслугі больш не патрэбныя.

– Сказалі, што нават працоўную кніжку не пасьпелі выпісаць, – скардзіцца Яраслаў. – Цяпер пры ўладкаваньні на працу ў Баранавічах паўстаюць аднолькавыя цяжкасці – пытаюцца прозывішча, а потым адмаўляюць.

Шмат што ў жыцьці зъмяніла аварыя, што здарылася напрыканцы 2007 году.

– Я вяртаўся з Кіеву дахаты аўтастопам. З Менску мяне ўзяўся падвезыці да Баранавіч кіроўца буса-мерседэс. Якраз выпаў сънег, той кіроўца наракаў, што не пасыпей зъмяніць зімовую гуму. Каля Дзяржынска нас перакуліла. Я вылез з машины сам, выцягнуў кіроўцу. Потым падбеглі нейкія людзі з іншых машын на дапамогу, і я паваліўся на сънег. Кіроўцу тады паламала рэбры і было сатрасеньне мазгоў. А ў мяне – кампрэсійны пералом 8-га пазванка. У дзяржынскім шпіталі ляжаў на калідоры хвілін сорак і слухаў расповяды двух мядсёстраў пра тое, як яны пагулялі ўчора ўвечары. Толькі праз 2 гадзіны адвезылі на здымкі. Назаўтра перавезылі ў баранавіцкі шпіタル. Наогул бальніца – гэта страшэннае месца на Беларусі, якога я баюся крыху меней за вязніцу. Аднак хвароба зъмяніла мае адносіны да людзей. Сярод сяброў і знаёмых шмат з тых, каго лічыў надзейнымі, сталіся нічым, а тых, каго лічыў нікчэмнасцю, – выявіліся надзейнымі і сапраўднымі сябрамі. Я перастаў баяцца съмерці. За тыя колькі імгненінняў ты згадваеш усе малітвы. А калі пасыля адчуваеш, што жывы, дык дзякуеш Богу, што не забраў на неба.

На думку Яраслава ў беларусаў не хапае салідарнасці.

– Мы падтрымліваем адзін аднаго, калі ад гэтага будзе нейкая карысць. Людзі, здаецца, пагаджаюцца з табою на словаҳ. А калі трэба ўзыняцца на абарону краіны, дык кажуць, ты, маўляў, схадзі, а я пакуль напішу кантрольную, зараблю крыху грошай. Нават цяпер шмат хто з моладзі, што прыходзіць у МФ, пытае найперш, колькі ім заплоцяць. Адказваю, што калі б толькі аднаму мне плацілі за ўсю маю дзейнасць, дык у Амерыкі не хапіла б сродкаў. Вельмі хацелася, каб дзякуючы мне хаця б 10 чалавек зразумела, што яны ня быдла.

**Руслан Равяка
Баранавічы**

12. Зъміцер Дашкевіч

9 лістапада 2007 г. суд Шклоўскага раёну (судзьдзя Тацьцяна Кашкіна) на закрытым судовым паседжаньні прызнаў зъняволенага Зъмітра Дашкевіча віноўным у зъдзяйсьненыні крымінальнага злачынства, прадугледжанага арт. 402 КК РБ – «Адмова альбо ўхіленье съведкі ад дачы паказаньня» і вынесла пакараньне ў выглядзе выплаты штрафу памерам 60 базавых велічынь (1 мільён 860 тысяч рублёў).

Шлях, абраны сумлењнем

Лідэра «Маладога Фронту», палітвязнія Зъмітра Дашкевіча міжнародная праваабарончая арганізацыя «Amnesty International» прызнала вязнем сумлењня. Летам 2007 года «Amnesty International» распачала кампанію ў падтрымку маладога палітыка – сотні жураўлі-каў як сімвал надзеі неабыякавыя людзі дасылалі з усяго свету Зъмітру Дашкевічу і міністру ўнутраных спраў Уладзіміру Навумаву. У гэтых ж час на палітвязнія завялі новую крымінальную справу за тое, што ён адмовіўся съведчыць супраць сваіх сяброў і паплечнікаў.

Зараз Зъміцер Дашкевіч адбывае паўтары гады зъняволен'ня ў Шклоўской папраўчай калоніі. Яго асуздзілі па арт. 193.1 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь 1 лістапада 2006 году за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі «Малады Фронт». Гэты артыкул зъявіўся ў беларускім заканадаўстве перад презідэнцкімі выбарамі напрыканцы 2005 году. Многія беларускія і міжнарод-

ныя праваабаронцы адразу забілі ў набат, прызнаўшы артыкул антыканстытуцыйным ды выгодным уладам для расправы з іншадумцамі. Як аказалася, хваляваныні іх былі не дарэмнымі.

У сънежні 2006 году Дашкевіча накіравалі ў калонію № 17 горада Шклова. Адміністрацыя абмяжоўвала Зымітра ў зносінах з іншымі зньявленымі, упартая прымушала перайсьці на рускую мову, прызначала на цяжкія фізічныя працы. Шматлікія лісты, напісаныя палітвязьнем, не дайшлі да адрасатаў. Так, з 10 лістоў бацькам, адпраўленых за 3 месяцы знаходжанья ў калоніі, дайшлі толькі 4. Маладога чалавека ледзь не штодня выклікалі на працу да кірауніцтва ўстановы, дзе аказвалі псіхалагічны ціск і пагражалі. Вынікам дробных сталых прыдзірак адміністрацыі стаўся шэраг папярэджванняў. Гэта практычна пазбавіла Зымітра права на ўмоўнадатэрміновае вызваленіе або амністыйю. Сам Дашкевіч лічыць, што падобныя дзеяньні наўрад ці ініцыятыва адміністрацыі калоніі, а інспектраваныя КДБ і іншымі спецслужбамі. Умовы знаходжанья «на зоне» Зыміцер апісваў у лістах: «Жыцьцё тут асаблівай разнастайнасцю не адрозніваецца: пад’ём у 6, адбой у 22, праца з 8 да 17, выхадны – нядзеля. Таму асноўная проблема, якая з гэтага раскладу вынікае, адсутнічае вольнага часу, бо пасля вячэры і вечаровай паверкі, якая завяршаецца ў 18.00–18.30, маєт толькі каля трох гадзінай асабістага часу, за якія хочаецца і пачытаць нешта, і з поштай разабрацца. Людзі вакол трапляюцца розныя. Неяк я напісаў сябрам пра асуджаных, многія з якіх мяне падтрымліваюць, дык тых, хто акружай мяне, пачалі саджаць у ізолятары, пагражаць і г.д., бо інфармацыя гэтая зьявілася ў СМИ. Таму на тэмы майго турэмнага жыцьця я імкнуся асабліва не разважаць, каб нікому не стварыць проблемаў».

Летам 2007 году, калі па краіне пракацілася хвала судоў над маладафронтайцамі, на Зымітра завялі яшчэ адну крымінальную справу за тое, што ён катэгарычна адмовіўся съведчыць супраць сваіх сяброў з «Маладога

Фронту». Па новым артыкуле Дашкевіч мог атрымаць яшчэ паўгады турмы. У адным з лістоў ён пісаў: «Увесь час, калі судзілі маіх паплечнікаў-маладафронтавцаў, да мяне прыходзілі съледчыя браць паказаныні пра тых, каго я ведаю, і хто чым займаўся. Я, натуральна, паказаныні даваць адмаўляўся, матывуючы гэта тым, што яны могуць нашкодзіць мне альбо майм блізкім. Канстытуцыя і Крымінальны кодэкс дазваляюць у гэтым выпадку паказаныні не даваць. Таму ўвесь час я і мае сябры адмяжоўваліся ад надакучлівых пытанняў чэкістau і съледчых. Гэту фармулёўку я пісаў у пратаколах допытаў, калі ў мяне спрабавалі ўзяць паказаныні на Гарэцкага, Корбана, Янушэўскага, Хведарука, Палажанку, Азарку і, канешне, па «крыміналцы» Івана Шылы».

«І вось тут нейкая сіла прымусіла съледчых падумашь аб мэтазгоднасці ўзбудзіць крымінальную справу на мяне за беспадстаўную адмову ад дачы паказанняў па 402 артыкуле Крымінальнага кодэксу. Напачатку я ўспрыняў гэта як простую пагрозу, але сілавыя структуры вырашылі пайсьці далей і ўсё ж такі ўручылі мне пастанову аб узбуджэнні справы, – піша далей Зыміцер. – У пратаколах допыту па гэтай справе я зазначыў, што, па-першае, прызнаю арт.193.1 Крымінальнага кодэксу антыканстытуцыйным. Я сказаў съледчым, што мае паказаныні па гэтым артыкуле супярэчылі б асноўнаму закону Беларусі, а таксама ратыфікаванай нашай краінай дэкларацыі ААН «Аб грамадзянскіх і палітычных правах». Аднак ніякія тлумачэнні ня браліся пад увагу. І вось маем суд».

Судовы працэс над палітвязнем Зымітром Дашкевічам быў хуткім і праходзіў у Шклоўскай калоніі. Вынесены прысуд у бо базавых велічыняў штрафу (1 мільён 860 тысяч рублёў). Паседжаныне павінна было пачацца 6 лістапада, але было перанесенае на іншы дзень па фармальных прычынах: па заканадаўству абвінавачваны мусіць атрымаць паведамленыне аб прызначэнні судовага працэсу не пазней, чым за 5 сутак да ягона-

га пачатку. Зыміцер даведаўся пра гэта 1 лістапада, а на раніцу 6 лістапада поўных пяць сутак яшчэ не прайшло.

На закрыты працэс пусьцілі толькі прадстаўніка АБСЕ, які перад гэтым накіраваў ліст з прозьбай аб прысутнасці на судзе міністру ўнутраных спраў Уладзіміру Навумаву. А вось бацьку Зымітра Вячаславу Дашкевічу, які прыехаў у Шклов са Старых Дарог, прысутніцаць на працэсе не дазволілі. Не пусьцілі яго на першы суд, калі маладафронтавца судзілі за дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі.

Шэраг беларускіх праваабаронцаў вылучылі Зымітра Дашкевіча на прэмію імя Роберта Ф.Кенэдзі ў галіне правоў чалавека – за мужнасць і заслугі ў вызваленіі Беларусі ад дыктатуры і дэмакратызацыі краіны.

Аднойчы я папрасіла аднаго з паплечнікаў Зымітра Дашкевіча напісаць пра лідэра «Маладога Фронту». Чакала, што хлопец раскажа пра тое, які Зыміцер змагар, як ён умее кіраваць арганізацыю і весыці за сабой людзей. Але эсэ, што я атрымала, было зусім іншым. Хлопец напісаў пра тое, як дзяякоучы Зыміцеру Дашкевічу, ён кінуў піць і бадзяцца па вуліцы, прыйшоў да ўсьведамленняня сябе як асобы, беларуса, звярнуўся да Бога. Не было ў гэтым аповядззе высокіх слоў і гучных фраз. Толькі кароткая гісторыя чалавечых адносін і душэўнай дабрыні, якая значыць ня менш, чым уменьне «запаліць» натоўп, узначаліць палітычную арганізацыю. Маральны аўтарытэт Дашкевіча прызналі ня толькі сябры і аднагодкі. Многага вартае прызнаньне з боку старэйшых і дасьведчаных людзей. Палітык Аляксандр Мілінкевіч у адным з інтэрв'ю заўважыў, што «такіх, як Зыміцер Дашкевіч, не запалохаеш, яны – мужныя людзі, яны вытрымаюць. Зыміцер – чалавек надзвіва чысты, маральны, вельмі мужны. Я з ім шмат размаўляў, мы рабілі адну справу. Не заўсёды згаджаліся адзін з адным. Але ён і для мяне, старэйшага, шмат у чым – узор сілы духу, уменьня годна паводзіць сябе ў самых складаных сітуацыях».

Заснавальнік «Маладога Фронту» палітык Павал Севярынец у сваім эсэ «Адважнае сэрца» признаецца, што пры словах «адважнае сэрца» яму «зайсёды згадваеца не магутны, з ільвінай грывой, Мэл Гібсан, ня хтосьці з дужых «краёўцаў» у камуфляжы, а невысокі, танклявы, усьмешлівы раўналетак Кастуся Каліноўскага – Зыміцер Дашкевіч».

Прыяду вытрымку з эсэ «Адважнае сэрца», дзе Павал Севярынец яскрава апісае Зымітра Дашкевіча як палітычнага лідэра. «Мы пазнаёмліся ў камеры на Акрэсыціна пасьля Дня Волі 2002 г. Тады, пасьля мітынгу з кветкамі і съпевамі ля помніку Янку Купалу АМАП перакрыў выхады з парку, і арганізатары абвясцілі: разыходзімся. Маладафронтавцы, якія не ўяўлялі сабе Дня Волі бяз шэсцяці, пратачыліся скрозь кардон, узынялі съцягі і павялі людзей Праспектам. Каля скрыжавання з Варвашэні да мяне падляицеў падпалкоўнік Гірэль: «Прыбярыце съцягі! Зараз выставяць кардон; без съцягоў прапусцяць, з імі – не. Будзе хапун!» І праўда, праз паўхвіліны ўпоперак Праспекту пашытаваўся АМАП. Свята ўсё-такі ж, думаю. Усім, хто нясе съцягі, камандую: «Згортваем. Падымаем пасьля скрыжавання». Згарнулі амаль усе і толькі наперадзе з самым вялікім палотнішчам працягвае ісьці шараговы маладафронтавец Зыміцер. «Згортвай съцяг!» – кричу яму. Ён на секунду прыпініяеца, глядзіць на мяне яснымі вачыма: «Гэта ня съцяг». «А што гэта?!» «Гэта нацыянальная святыня!» І рушыць далей. На Зыміцера шыкаюць усе вакол, Гірэль літаральна вісьне на руках. «Загад згарнуць!» – раву яму на вуха. «Пайшоў ты са сваім загадам», – съцягўшы зубы і падымаючы съцяг вышэй, адказвае Дашкевіч. Кардон пераходзіць у наступ. Зыміцера за рукі-ногі ледзь заносіць у аўтобус чацьвёрта здаровых амапаўцаў...

У той дзень усе расейскія тэлеканалы паказвалі разгон дэмманстрацыі. Дзясяткі мільёнаў даведаліся пра БНР, бачылі бел-чырвона-белы съцяг і яшчэ раз пачулі: «Жыве Беларусь!» У нашай камеры ўдзельнікі акцыі вырашылі

аднадушна: менавіта Зыміцер Дашкевіч выратаваў Дзень Волі.

Памятаю, як потым на выпрабаваньні «Горад – наш!» на забойчай вышыні насупраць Дома Друку ён з халоднай галавой ускараскаўся на сылізкі ад дажджу скат даху (махаю рукоj: «Хопіць! Вешаем тут!») і, быццам канатаходзец, балансуючы, прайшоў па вільчаку ды прыматаў съязг да маланкаадводу. Як у момант абвяшчэння рэфэрэндуму аб працягу паўнамоцтваў презідэнта ў на тоўпе ля экрану на Кастрычніцкай завёў скандаваньне «Ганьба!» – і атрымаў 15 сутак. (Дарэчы, гэтым эпізодам заканчваецца вядомая кніга пра Лукашэнку Аляксандра Фядуты.) Як на 18-ты дзень маладафронтайскага галадоўкі ўжо сёлета тэлефанавала і ледзь ня плакала журналістка – «у яго ўжо костачкі прасьевчаюцца, як у вязанія Бухенвальду, з рота пахне ацэтонам – у арганізме незваротныя зымены!...»

Прыхаджанін евангельскай царквы, Дашкевіч распачаў Рэфармацыю Маладога Фронту. Усталяваў сярод сябраў руху маральны стандарт: «Калі мы змагаемся за Адраджэнне на хрысьціянскіх прынцыпах – ня маем права піць, паліць, блудзіць». І такое выхаваньне, на якое, прызнаюся, не заўсёды ставала адвагі ў нас са Скочкам (адзін з лідэраў «Маладога Фронту» – В. Х.), гуртавала вакол Зыміцера моладзь сапраўды сумленную і самахвярную.

Для чалавека, які годна ідзе па шляху жыцьцёвым і палітычным, паступіцца сваім сумленнем і жыцьцёвымі прынцыпамі немагчыма. Такія людзі адказваюць ня толькі за сябе, але і за тых, хто паверыў у іх сілу і маральнасць. Зрэшты, адмова Зымітра съведчыць супраць сваіх сяброў і аднадумцаў нікога не зьдзівіла. Бо яго ведаюць такім – сумленным і прынцыповым, а іншым Зымітру Дашкевічу быць ужо немагчыма, інакш гэта будзе ня ён.

Сустарышня «Маладога Фронту» застаецца лідэрам для сваіх паплечнікаў, нягледзячы на ўсе перашкоды. «Па вызваленіні, як тое і абыцаў у судзе, планую зай-

мацца ўсё тым жа – «Маладым Фронтам», гуртаваньнем моладзі вакол хрысьціянскіх каштоўнасцяў і заснаваньнем на гэтай базе нацыянальной ідэі, – дзеліцца ў лістах сваімі планамі Зыміцер Дашкевіч. – Бо маем цвёрдае перакананье, што толькі спалучэньне гэтых прынцыпаў дазволіць Беларусі адрадзіцца, стаць сапраўды дэмакратычнай і паспяховай нацыяй».

Вольга Хвойн

13. Натальля Ілыніч

9 лістапада суд Пухавіцкага раёну (судзьдзя Данілава А.Н.) прызнаў Ілыніч Галіну віноўнай па ч.5 арт.16 – «Саўдзел у злачынстве» і ч.1 арт. 427 – «Службовы падман» Крымінальнага кодэкса і вызначыў пакараньне – 1 год і 6 месяцаў выпраўленчых работ з утрываньнем 20 % заробку ў даход дзяржавы.

Нашчадкі шляхетнага роду

Вясковы настаўнік... Бадай, нялёгка адшукаць больш ёмістыя слова, каб акрэсліць жыцьцёвы шлях Натальлі Ілыніч, настаўніцы гісторыі з Талькаўскай сярэдняй школы, што ў Пухавіцкім раёне. У яе асобе гарманічна спалучыліся і педагог, і грамадзкі актывіст, і нястомны дасьледчык роднага краю, і спагадлівы чалавек, і са-праўдная мудрая маці.

Ілыніч Натальля Валянцінаўна паходзіць са старадаў-нія га шляхецкага роду, які цягам некалькіх стагодзьдзяў быў добра вядомы на Беларусі і асабліва на Клімавіччыне. Ягоныя разгалінаваныя карані паходзяць з магілёў-скага Пасожска.

«Там жылі мае дзяды, прадзеды. Кожны з іх меў уласны непаўторны лёс. Кожны з іх любіў, ненавідзеў, радаваўся і смуткаваў, пераадольваў перашкоды, прыносіў смутак і радасць іншым. Гэта цяжка, нават немагчыма ўявіць: хоць было вельмі даўно, але кожны з іх такі самы чалавек, як я ці вы. Кожны з іх пражыў доўгае і цяжкае жыцьцё. Для чаго гэта было? Думаю, дзеля таго, каб я, мае маці, бацька, мае ўнуکі, праўнуکі, маглі пабачыць гэты съвет. Акрамя Ілынічаў ува мне цячэ

кроў Шпілеўскіх, Букінічаў, Судзілоўскіх, Асмалоўскіх, Мышкоўскіх і, пэўна, шмат каго іншага. Я прагледзела Гістарычную Энцыклапедыю: многія Ілынічы займалі ў Вялікім Княстве Літоўскім высокія дзяржаўныя пасады (маршалак дворны, намеснікі лідскія, менскія, віцебскія, драгічынскія, смаленскія!), мелі шмат зямель, валодалі многімі населенымі пунктамі, былі доблеснымі воінамі. Мірскі замак заснаваў Юры Ілыніч. Нядаўна я была ў Вільні і даведалася, што пахаваны ён у Віленскім кафедральным касцёле» – так распавядае ў конкурснай працы пра сваіх продкаў дачка Натальлі Ілыніч Дар'я.

Аднак жыцьцё зрабіла ліхі зігзаг пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Усіх Ілынічаў раскулачылі: зямлю, хаты, маёмасць іх адабралі, а саміх выслалі ў бязъежовыя прасторы савецкай імперыі. Прыйшлі камісары, павыганялі з хатаў. Шляхецкі фальварак, радавое гняздо Ілынічаў у Прузудэнтаўцы, быў зьнішчаны. Савецкая ўлада дашчэнту зруйнавала тое месца, дзе раней кіпела жыцьцё: жанчыны выхоўвалі дзяцей, мужчыны абраблялі зямлю. Дзяржава, быццам нейкі велікан, магутнаю рукою ўзяла ў прыгаршчы людзей, бы насенъне, і раскідала іх па ўсім сьвеце. Няма цяпер Ілынічаў толькі каля іх родных гнёздаў у Клімавіцкім раёне – ні ў Будлаўцы, ні ў Сідараўцы, ні ў Сабалёўцы, ні ў Судзілах.

Тут, у Судзілах, у 1961 годзе нарадзілася Натальля. Скончыла мясцовую восьмігодку, затым Горацкае педвучылішча і гістарычны факультэт БДУ. З 1985 года стала працаваць у Тальцы настаўніцай гісторыі. Амаль 23 гады цярпіла і натхнёна аддае яна свае веды, свой асабісты час усё новым і новым пакаленням маладых талькаўцаў і школьнікам з навакольных вёсак, натхнє их на краязнаўчу і дасыльскую працу. Шмат каму вядома, як складана доўгі час заставацца сапраўдным настаўнікам і педагогам, не захраснуць у мутнечы рабочых планаў ды ўрокаў. Таму сёньня многіх выкладчыкаў пасля накіравання хапае хіба што на 3-5 гадоў.

Здаецца, якраз менавіта пра гэтую Натальлю напісаў даўным-даўно такія паэтычныя радкі Якуб Колас:

«А зъянрніце вашы вочы
Вось у гэту Тальку:
Зачаруе, каго хочаш –
Лёню і Натальку».

Так, і сапраўды, навакольле Талькі поўнае хараства і някідкай беларускай прыгажосці. Таму ня дзіва, што яно зачаравала маладую настаўніцу, якая, кажучы простай мовай, «прыкіпела» да гэтых мясцінаў і душою, і сэрцам.

Краязнаўчыя матэрыялы, якія цягам гадоў карпатліва зьбірала разам з вучнямі нястомная Натальля, урэшце склалі цэлую кнігу «Талька і яе навакольлі», а ў мінульым годзе ў інтэрнэце з'явіўся сайт «Талька.інфо» з другою назваю «Талька і навакольлі», да якога таксама спрычынілася настаўніца гісторыі. Рэдка якое беларускае мястечка можа пахваліцца такім размахам і падыходам да сваёй гісторыі. Між тым, інтэрнэт-старонка нагадвае сапраўдны краязнаўчы музей, напоўнены звесткамі пра мінулае, славутых землякоў, пра паходжанье мясцовых назваў. Цалкам справядліва, што сярод лаўрэатаў абласнога конкурсу «Беларускі настаўнік-2007 года», вынікі якога былі падведзены ў студзені, і Натальля Валянцінаўна Ілыніч, настаўніца гісторыі Талькаўскай СШ. Адметна, што з гэтае нагоды лаўрэатку ўрачыста павіншаваў у той дзень і беларускі пісьменнік Генадзь Бураўкін.

Сваю цікавасць да краязнаўства і гісторыі Натальля Ілыніч здолела перадаць дачцэ Дар'я. Яшчэ ў старэйшых класах дзяўчына актыўна займалася даследчыцкай працай, перамагала ў вучнёўскіх творчых конкурсах. Вось, напрыклад, як пісала Дар'я ў 11 класе, разважаючы пра такую важную катэгорыю, як свабода:

«Свабода – гэта кроплі вады, якія падаюць на пера-сохлыя вусны зьнямоглага вязыня. Яны жывяць зака-

таваную душу, напаўняюць энэргіяй кожную клетачку, уліваюць жыцьцёвую моц у кожны сантиметр мускулаў, падымают з каленяў, адкрываюць вочы і даюць сонца... Прыгожы вобраз, але ўсё ж, што гэта за такая дзівосная сіла? Што яна для мяне і майго народа? Ці адноўкавая яна? Дзе яе пачатак і дзе мяжа? ... Зараз таксама ёсьць людзі, якія любяць сваю радзіму і хочуць свабоды. Але, дзякую Богу, дзяржаўны спрут не пакараў іх съмерцю, а толькі душыць маральна: садзіць на хімію ў «засыпрантаваную максімкам» вёску, дзе няма цэркви і тэлефонаў; хапае ля пад'ездаў уласных дамоў, абвінавачваючы ў «нецэнзурнай лаянцы»; зачыняе адзіную незалежную газету з прычыны таго, «што галоўны рэдактар лаяўся матам і за гэта быў арыштаваны».

У 2006 годзе Дар'я Ілыніч паступіла на аддзяленне музеязнаўства гістарычнага факультэту Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэту, дзе вывучае ахову культурнай спадчыны. Да сцілная і актыўная студэнтка цікавіцца ня толькі гістарычнай спадчынай беларускага народа, яго мінульым. Ёй таксама важна разумець і сучасныя грамадскія працэсы ў Беларусі, і сацыяльныя аспекты многіх сёньняшніх рэаліяў, і жыцьцё студэнтаў у іншых еўрапейскіх краінах.

«...Хто я? Кім я буду і чаго змагу дасягнуць у гэтым жыцьці?» – пытаецца ў сябе Дар'я і намагаецца знайсьці дакладныя адказы.

У 2006 годзе Дар'я Ілыніч зацікаўлялася моладзевым абменам і трапіла са студэнцкім адукацийным турам на 10 дзён у Польшчу. З гэтай, здавалася б шараговай, падзеі ў дзяўчыны пачаліся непрыемнасці, якія скончыліся крымінальнымі справамі. Рэч у tym, што для моладзевых паездак беларускім студэнтам неабходны, як гэта ні дзіўна гучыць, дазвол Міністэрства адукациі. Дар'я звярнулася з адпаведным прашэннем у дэканат факультэту, аднак там дзяўчыне паведамілі, што неабходна звярнуцца да міністра адукациі, і дадалі, што міністр дазволу ўсё адно ня дасыць, паколькі трэба

важкая прычына, скажам, каб тэма паездкі супадала з тэмай курсавой працы. Тым ня меней, Дар'я прымае разшэньне ўдзельнічаць у студэнцкай праграме ў Польшчы. Прыйзнаемся шчыра, а ці знайдзеца сёняня малады чалавек, які адмовіцца ад магчымасыці пашырыць даля-гляды ведаў, убачыць на свае вочы жыцьцё аднагодкаў? Цяжка такое нават уяўіць!

Вярнуўшыся паслья сакавіцкай замежнай вандроўкі, Дар'я крыху прыхварэла, і яе маці звярнулася да сельскага доктара з прозьбай выдаць даведку пра захворванне дачкі. Настаўніцы пайшлі насустроч, а кірауніцтва факультэту прыняло даведку. Пацягнуліся студэнцкія будні.

Неўзабаве нечакана для ўсіх Дар'ю паказваюць буйным планам па беларускім тэлебачаньні ў сюжэце пра акцыю на Дзень Волі, выкарыстаўшы пры гэтым кінаматэрыял з архіву, з зусім іншага мерапрымства. Аднак і такої акалічнасці, нажаль, сёняня ў Беларусі дастаткова, каб студэнт трапіў у поле зроку ўсяіснага беларускага КДБ.

Дар'ю съпехам выклікалі ў дэканат, дзе яе чакаў супрацоўнік гэтай съпецслужбы. Яго цікавіла інфармацыя пра тое, што рабілі студэнты ў Польшчы, якія ўстановы наведвалі, якая была праграма паездкі. Не ўстрымаўся ён і ад звыкlyх пагрозаў у выпадку адмовы ад супрацоўніцтва. Маўляў, калі адмовішся – тваю справу накіруюць у пракуратуру.

Не зважаючы на пагрозы аператыўніка з КДБ, Дар'я супрацоўніцаць катэгарычна адмовілася. Пасьпешліва зарыпелі спружыны карнага механізму ў пошуку хоць якой юрыдычнай зачэпкі. У выніку на галоўнага ўрача Талькаўскай бальніцы Галіну Жукаву і маці студэнткі Натальлю Ілыніч была заведзена крымінальная справа, якую ініцыявала абласная пракуратура з падачы КДБ.

Працэс над актывісткай Партыі БНФ Натальляй Ілыніч прайшоў надзвіва хутка – за адзін дзень. У пятніцу, 9 лістапада, судзьдзя суду Пухавіцкага раёну Анжаліка Данілава прызнала жанчын віноўнымі ў падробцы даку-

ментаў і прысудзіла кожную да году і шасьці месяцаў выпраўленчых працаў з адлічэннем са свайго заробку 20-ці працэнтаў штотомесяц у дзяржбюджэт. Натальля Ілыніч абскардзіла прысуд у Мінскім абласным судзе, аднак ка-сацыйная скарга была пакінутая без задавальненія. Абласны суд палічыў, што «мера пакараньня прызначана з улікам характару і ступені грамадзкай небясьпекі зъдзе-съненага злачынства», хаця адвакат Павал Сапелка быў перакананы, што «судом не сабрана дастаткова доказаў віны Натальлі Ілыніч». Нажаль, дзяржава нярэдка пра-ваюе такія прававыя сітуацыі, якія або робяць нас зла-чынцамі, або ствараюць перадумовы для гэтага.

Зараз суду чакае яшчэ і дачка Дар'я. Пакуль вядзеца-ца праверка па яе справе, а документы перададзены ў Ленінскі РУУС Менску. Існуе верагоднасць, што сту-дентку таксама могуць абавінаваціць у выкарыстанні фальшывых дакументаў і асудзіць. Асудзіць, як насамрэч бачна, толькі за адно жаданьне стацца сапраўды адукава-ным чалавекам.

Некалькі разоў чалавечыя шляхі-пуцявіны зводзілі мяне асабіста з Натальляй Ілыніч. Кожнага разу між-волі зазначаў са зъдзіўленнем: «Колькі жыцьцёвай моцы і аптымізму ў гэтай мініацюрнай жанчыне, колькі мужнасці і веры!». Нават гэты, ініцыяваны ўладамі, за-казны працэс ня выбіў яе надоўга са звыклай съязжыны жыцьця: у настаўніцы шмат цікавых і сур'ёзных задумак на перспэктыву. Але яна асабліва свае планы не афішуе: «Напачатку трэба справу зрабіць, а потым можна і па-дзяліцца з іншымі». У глыбокім позірку Натальлі адна-часна заўважаеш і дапытлівасць, і давер. Давер да ўсіх нас, давер да грамадзтва: не пакрыўдзіце нізавошта, не падманіце!

Сяржук Сыс

14. Артур Фінькевіч

20 сьнежня 2007 г. Каstryчніцкі суд Магілёва (судзьдзя Натальля Крашкіна) прызнаў палітычнага вязня, актыўіста «Маладога фронту» Артура Фінькевіча віноўным у зьдзяйсьненні крымінальнага злачынства па арт. 415 «Ухіленье ад адбыцца пакараньня ў выглядзе абмежаваньня волі» і пакараў адным годам і шасцю месяцамі пазбаўленьня волі.

Напісанае сэрцам

Як страшны сон

26 каstryчніка. Звычайная раніца. Я паднялася і, як заўёды, адправілася на заняткі. Нічога не прадракала таго, што сёньня здарыцца нешта нечаканае. Ніякае «шостае пачуцьцё» і не збрідалася падказаць, што новы дзень прынясе на крылах асеньняга ветру жахлівую на-віну...

Дзесьці ў гадзіну дня мне патэлефанавала сяброўка. Голос яе быў нярвовы. Яна нават не павіталася, а проста вымавіла: «Артура закрылі»...

Знаёмства

Упершыню я ўбачыла Артура Фінькевіча мінулым летам, калі яго прывезылі ў Магілёў ягоныя сябры і калегі. Нажаль, прывезылі не на сяброўскую сустрэчу і далёка не на экспурсію па горадзе. На той момант Артур ужо быў вязнем, палітычным вязнем – як гэта прынята называць. І прыехаў ён у съпецыяльную калонію абмежавань-

ня волі, у народзе яе завуць «хіміяй», да якой быў асу-
джаны згодна з пастановай Менскага суду.

Крыху ўдакладню. Гэтая самая «хімія» мае прыкладна
наступныя распарадкі: зъняволены павінен жыць у інтэр-
наце, працаўаць па накіраванью, прыходзіць у адпавед-
ны час у інтэрнат пасля працы. Час для наведваньня так-
сама абмежаваны: з раніцы да сямі гадзінаў вечара кожны
дзень, улічваючы працоўны графік вязня. Абмежаваных
волі па дазволу начальства спецустановы могуць выпус-
каць у горад, у краму, і нават на некалькі дзён дамоў.

Вернемся да прыезду Фінькевіча ў Магілёў. Яшчэ
тады, я памятаю, каля гэтай самай «хіміі», што на Пуш-
кінскім праспекце, сабраўся цэлы натоўп магілёўскіх
актывістаў, сярод якіх была і я. Каля трыццаці чалавек
віталі палітвязня. Тады мала хто з нас ведаў Артура. За-
раз многія з нас ужо лічаць яго сваім сябрам і братам...

Не могу сказаць, што гэты прыезд Артура і факт ягона-
га прысуду вельмі ўразіў мяне ў той момант: суды канве-
ерам і страшныя прысуды сталі ўжо неад'емнай часткай
жыцьця маіх сяброў, калег і знаёмых. Як гэта не жахліва,
яны сталі неад'емнай часткай і майго жыцьця. Канешне,
я была ўзрушаная ўбачаным. Узгадваючы несправядлівы
лёс Артура, шмат думала пра тое, што могуць адчуваць
ягоныя блізкія, што можа адчуваць сам Артур. Аднак мне
ўдалося знайсьці ўва ўсім гэтым адзін маленькі пазітыў-
ны момант. Я памятаю, як я падумала тады: «гэта, на-
пэўна, вельмі ганарова, што менавіта ў нашым горадзе
адбываецца сапраўды гістарычны факт – палітычны вя-
зень апынуўся тут, у Магілёве».

Разам з Артурам прыехалі прыгожыя і цікавыя хлоп-
цы і дзяўчата. Сярод іх былі палітычныя дзеячы, карэс-
пандэнты. Мы праводзілі яго да ўваходу ў съпецкаменда-
туру. Хлопцы дапамаглі зацягнуць рэчы. Дзіверы за Ар-
турам зачыніліся, і мы пачалі разыходзіцца. Я ня ведала
тады, што ўжо заўтра зноў прыйду сюды...

Наступным днём мне нехта патэлефанаваў і сказаў,
што Артуру трэба завезьці прадуктаў, бо яго не выпус-

каюць нават у краму. Я сабрала ежу (маці як раз толькі прыгатавала абед), звязалася з сяброўкай і праз паўгадзіны мы ўжо стаялі на прыступках съпецінтэрнату. Да нас выйшаў Артур, мы селі на лаўку, доўга размаўлялі, бо бачыліся, лічы, першы раз у жыцці. Я памятаю, як быў уражаны Артур нашым падарункам: суп у скрынцы, мяса, вялізны гарнір і нават дэсерт. Ён яшчэ тады пасьміхнуўся і сказаў, што занатуе мой нумар тэлефону пад імём «911».

Усё лета ледзьве ня кожны дзень я сустракалася з Артуром. Часта мы бачыліся з ім у горадзе, калі гэта было магчыма, ці наведвалі яго з сябрамі ў інтэрнаце. Неяк так незаўважна яшчэ ўчора незнёмы мне чалавек стаў пэйней часткай майго жыцця...

Напрацягу году я часта размаўляла з ім па тэлефоне, і слова па слову, крок за крокам я даведалася вельмі шмат пра гэтага юнага, і ў той жа час такога разумнага, з цікавымі ўстойлівымі жыццёвымі поглядамі чалавека.

Да таго, як трапіць за краты, Артур жыў у Менску, вучыўся ва ўніверсітэце на факультэце міжнародных зносінаў. Артур быў знаёмы з добрай часткай знакамітых беларускіх дзеячоў: палітыкаў, навукоўцаў, пісьменнікаў. Хлопец актыўна ўдзельнічаў у сацыяльным, грамадзкім і палітычным жыцці нашай краіны – менавіта гэта і прывяло яго сёняня ў магілёўскую турму.

Памятаю ягоны па-першасці разгублены і запужаны позірк, якім ён моўкі крычаў «дзе я?», «за што я тут?»...

Можа я і ня ведаю цалкам гэтага чалавека, усіх ягоных чалавечых якасцяў, усіх ягоных думак, аднак мне давялося шмат разоў адчуваць ягоны настрой, выслушваць ягоныя меркаванні на розныя тэмы і прыгоды жыцця.

Першым часам ён шмат успамінаў пра Менск, гаварыў пра сваіх сяброў і блізкіх – напэўна, так яму было прасцей пераадольваць сум па звыклым побыце. На працягу ўсяго часу ён гаварыў пра менскія вуліцы і праспекты,

пра іх неверагодную прыгажосьць, пра сваю нястрыманую любоў да гэтых гарадзкіх пейзажаў. Але больш за ўсё ён гаварыў пра свабоду. Але не пра ту ю фізічную свабоду, якой яго пазбавілі. Ён разважаў на тэмы свабоды Беларусі, нацыі, беларускага народу. Часта я проста дзіву давалася, як можа гэты юнак настолькі разумець і ведаць аб гэткіх складаных зьявах чалавечства. Фізічна Артур знаходзіўся ў гэтай шэрай магілёўскай установе, аднак ягоная душа лётала па ўсёй краіне, а ягонае сэрца марыла аб свабодзе штодзень, кожную хвіліну.

Артур вельмі балюча ўспрымаў той факт, што знаходзіўся ў гэтай страшнай калоніі, кіраўніцтва якой кожны дзень выпрабоўвала яго. Аднак ён не падаваў віду – ягоны твар быў нібы каменная съяня, якая перастаіць гэтае выпрабаванье несвабодай.

На працягу ўсіх гэтих паўтара гадоў Артур пільна сачыў за ўсімі магчымымі працэсамі, здарэннямі ў палітычным жыцці Беларусі, вельмі хваляваўся за сваіх аднадумцаў ды калег. Артур ня мог знаходзіцца на акцыях ды сустрэчах, аднак яму так хацелася пра ўсё ведаць, ва ўсім удзельнічаць. Памятаю, як кангрэс дэмакратычных сілаў ён слухаў па тэлефоне праз сваіх сяброў.

Да яго ў калонію часта прыязджалі вядомыя людзі. Сярод іх амбасадар ЗША, чыноўніцтва Еўрапейскіх краінаў, намеснік старшыні ААН, былы кандыдат у прэзідэнты Аляксандр Мілінкевіч, лідэры палітычных партый, праваабаронцы, журналісты ды проста неабыякавыя людзі. Часцей за ўсіх, гэта і лагічна, да Артура прыходзілі магілёўцы: палітыкі, гісторыкі, моладзевыя актывісты. Прыйодзілі, каб дапамагчы, каб проста пагаварыць...

Артур прыстойна прымаў візіцёраў, асабліва ня скардзіўся на жыцьцё і, зноў жа, гаварыў з імі амаль толькі аб адным – аб свабодзе роднай краіны. Час ад часу пасля такіх візітаў кіраўніцтва спецстановы пагражала Артуру ўсялякімі непрыемнасцямі. Аднак усе яны, роўна як і Артур, добра ведалі, што салідарнасць не спыніць.

Новае выпрабаваньне

Яшчэ ўчора Артуру заставалася быць у няволі меныш за два месяцы. Прыйгдаю, як ён вельмі хацеў хутчэй выйсьці на волю, марыў аб тым часе, калі ён ня будзе залежыць ад настрою турэмных начальнікаў, і аб тым, як яго вольнага ўбачыць маці, якая зможа ўздыхнуць з палёгкай...

Сённяня яму пагражае ад аднаго да трох год турмы за сапраўднымі кратамі. Суд распачаў супраць яго новую крымінальную справу – менавіта гэта і азначалі тыя слоўы – «яго закрылі».

Адразу пасля таго званка з гэтай б’ючай па нервах наўной я пачала набіраць нумары знаёмых журналісташт, праваабаронцаў. Я змагла адыхыці ад тэлефонаў толькі ўвечары. Напэўна, добра, што гэты дзень прайшоў як у съне: не было часу, каб імгненна ўсъвядоміць той страшнны факт...

Яшчэ ўчора ўвечары мы бачыліся з Артурам: ён быў такі, як заўсёды, з адкрытай і добрай усымешкай на твары, нешта распавяддаў. Калі мы сыходзілі, я азірнулася, каб паглядзець, як ён кроочыць да сябе ў пакой. Я і раней чамусыці заўсёды азіралася. Адзначала, як ён звыклі і без асаблівага жадання вяртаўся туды, у гэтае такое знаёмае і ненавіснае яму месца. Вяртаўся толькі для таго, каб калі-небудзь выйсьці адтуль свабодным...

На дніях маці Артура прыедзе ў Магілёў, каб пабачыцца з сынам. Нават не хачу і думаць, што можа адчуваць гэтая жанчына. Але дакладна ведаю адно: як бы ні было цяжка, яна мусіць ганарыцца ім, сваім сынам, так як і кожны з нас павінен ганарыцца тым, што ў Беларусі ёсьць яшчэ такія свабодныя душой і прагненія за волю асобы. А пакуль будуць жыць такія асобы – будзе жыць Беларусь!..

Судзілішча па-беларуску

Дня суда над Артурам чакала ўся съядомая Беларусь. Чакала з вялікім страхам і адначасова з вялізарным спадзяваньнем на суд.

Дзень настаў. У Магілёў паз'язджаліся палітыкі, палітычныя лідэры, журналісты з усёй Беларусі. На суд прыехала і маці Артура, прыехала з адной нагоды – забраць сына дамоў...

Паўтара гады калоніі – вынес сваё жалезнае рашэнне суд. У той дзень гэты суд пазбавіў маці сына на доўгія дні, адначасова пазбавіўшы веры і надзеі. Гэтае рашэнне зламала добрую частку жыцьця на справе ні ў чым не вінаватага хлопца. Хлопца, які марыў аб сапраўды съветлай будучыні для сябе, для сваіх блізкіх, для ўсіх нас.

Больш за ўсё ўражвае тое, што такія суды з рашэннямі «віноўны» у палітычным жыцьці Беларусі сустрачаюцца досыць часта. Яны, як страшэнны канвеер, ламаюць сотні лёсаў тых, хто прагне за волю. Я ніколі не змагу зразумець тых людзей, якія сваёй уласнай рукой ламаюць гэтыя лёсы, ведаючы, што дзеюць беззаконьне. А пасыля працы гэтыя людзі ідуць дамоў і..., я не могу зразумець, як яны глядзяць у очы сваім бацькам, сваім родным. Прыносяць дамоў гэтыя забруджаныя крывёй грошы, на іх купляюць цукеркі сваім дзецям!.. Яшчэ страшней ад того, што кожны другі беларус, а то і болей, ня ведае аб tym, што такі канвеер існуе. Большая частка беларусаў настолькі атручаная хлусьнёй уладаў, што нават і не падазрае, што ў «чыстай і спакойнай» Беларусі ўвогуле такое бывае...

Мы адказныя за гэтых людзей

Мы ўсе павінны ўсьвядоміць, што мы адказныя за гэтых людзей, за гэтых вязненых сумлення. Мы абавязаны ім. Мы павінны пры адной толькі думцы аб іх, ісьці і здабываць нашую свабоду. Здабываць яе для іх, для сябе, для сваіх дзяцей...

Калі-небудзь Артур выйдзе на волю, яго сустрэнуть сотні людзей. Ён выйдзе не скалечаны няволяй, ён выйдзе шчаслівы і ўсё-ткі ж свабодны, які ён ёсьць ад свайго нараджэння. А ягонае імя і імёны тысячы такіх лю-

дзей – гэта ўжо нашая найноўшая гісторыя, гісторыя, якую будуць вывучаць нашыя нашчадкі. Гэта гісторыя нашай з вамі Беларусі. Кожны сам сабе выбірае шлях і малюе жыцьцё. І я ведаю, што Артуру Фінькевічу ня будзе сорамна, калі аднойчы ягоны ўнук запытаеца: «Ці зрабіў ты што-небудзь для маёй свабоды?..»

Пакуль мы жывыя, мы можам намаляваць сваё жыцьцё так, каб не было сорамна перш за ўсё перад сабой.

Лёс Артура скалечаны, скалечаны за праўду. Так, як скалечаны лёсы многіх. Той, хто скалечвае гэтыя лёсы, робіць вялізнае злачынства перад грамадствам, перад сабой і перад Богам...

Я даўно хацела напісаць пра Артура, усё чамусьці не атрымлівалася. Сёньня я пішу пра яго. Сёньня, напэўна, першы раз у жыцьці, я пішу ня словам, а сэрцам...

Зараз позні вечар, за вакном туман. Я сяджу ў цёплай хаце. Артур недзе ў халоднай, сырой, страшнай цемры, напэўна, думае пра Беларусь...

Я спадзяюся, што ты пачуеш мяне, Артур, бо я гавару гэта для цябе: «Жыве Беларусь!»

Ганна Ільіна
Магілёў

15. Спыненая альбо незавершаная крымінальныя справы

Крымінальная справа супраць Сяргея Гумінскага

22 студзеня моладзеваму актывісту Сяргею Гумінскаму съледчыя Аршанскага ГАУС уручылі пастанову аб прызнаныні яго падазраваным па крымінальнай справе, узбуджанай па факце нанясення графіці палітычнага зъместу па арт. 341 Крымінальнага кодэксу (Апаганьваныне будынкаў і псаваныне маёмысці). Некалькі разоў да гэтага Сяргей Гумінскі ўжо быў дапытаны па ўзбуджанай справе, у ягонай кватэрэ было праведзена некалькі вобыскаў. 25 студзеня моладзевы актывіст быў выкліканы ў аддзяленыне міліцыі і азнаёмлены з дакументам аб спыненыні супраць яго крымінальнага перасьледу «у сувязі з недаказанасцю датычнасці да зъдзейсьненага злачынства».

Крымінальная справа супраць Дзяніса Дзянісава і Тацяны Елавой

19 чэрвеня 2006 году была ўзбуджаная крымінальная справа па ч.1 арт. 14, ч.1 арт. 342 Крымінальнага кодэксу – «Арганізацыя і падрыхтоўка дзеяньняў, якія груба парушаюць грамадзкі парадак, альбо актыўны ўдзел у іх». Паводле начальніка аддзелу па нагляду за съледствівам у органах унутраных справаў прокуратуры Віцебскай вобласці, саветніка юстыцыі В.А. Забаўскага, «Дзянісаў Д.В. сумесна з іншымі асобамі ў колькасці ня менш за 25 чалавек, якія мелі пры себе больш за 1000 улётак,

17.06.2006 г. у вячэрні час быў затрыманы супрацоўнікамі міліцыі пры замаху на правядзенне незаконнай акцыі «БУНТ» у Летнім амфітэатры ў г. Віцебску». У кастрычніку была вынесеная пастанова аб прызнанні моладзевых актыўістаў Дзяніса Дзянісава і Тацяну Елаву абвінавачанымі па гэтай справе.

Тацяна Елавая пакінула Беларусь, а ў адносінах да Дзяніса Дзянісава была абраная мера стрымання ў выглядзе заключэння пад варту. Ён быў абвешчаны ў вышук, паколькі хаваўся ад съледзства. У сувязі з неўстанаўленнем месцазнаходжання абвінавачанага 19 кастрычніка 2006 году вытворчасць па крымінальнай спрабе была спыненая, аднак 16 лютага 2007 году ўзвноўленая – моладзевы актыўіст быў затрыманы ў цягніку, які ехаў у Гомель. Спачатку Дзяніса Дзянісава ўтрымлівалі ў Гомельскім съледчым ізалятары, потым перавезьлі ў Віцебскі съледчы ізалятар №2, дзе ён правёў два месяцы. З-пад варты Дзяніс Дзянісаву быў адпушччаны 11 красавіка пад грашовы заклад памерам 500 базавых велічынь (больш за 15 з паловай мільёнаў рублёў), сабраны прадстаўнікамі беларускай грамадзкасці.

Зо траўня крымінальная спраба супраць Дзяніса Дзянісава і Тацяны Елавой была спыненая з-за адсутнасці складу крымінальнага злачынства.

Крымінальная спраба супраць Наталі Старасьцінай, Вячаслава Сіўчыка, Аляксандры Ясюк, Аляксандра Урыўскага, Мікіты Краснова

Наталія Старасьціна, Аляксандра Ясюк, Аляксандр Урыўскі, Мікіта Красноў былі затрыманыя 22 сакавіка, а Вячаслаў Сіўчык – 24 сакавіка ў якасці падазраваных па крымінальнай спрабе, узбуджанай па арт. 342 Крымінальнага кодэксу – «Арганізацыя і падрыхтоўка дзеяньняў, якія груба парушаюць грамадзкі парадак, альбо актыўны ўдзел у іх». Упершыню распаўсюд улётак аб масавым мерапрыемстве, запланаваным на Дзень Волі, кваліфікаваўся па

гэтым артыкуле. Усе пяцёра былі зъмешчаныя ў ізалаятар часовага ўтрыманьня Менску, дзе знаходзіліся на праця-гу трох дзён. 25 траўня, пасля двух месяцаў разьбіраль-ніцтва, Вячаслаў Сіўчык, Наталя Старасыціна, Аляксандра Ясюк, Аляксандр Урыўскі, Мікіта Красноў атрымалі паве-дамленыні з аддзелу съледчага ўпраўленья ГУУС Менгар-выканкаму, што «у сувязі з адсутнасцю складу крыміналь-нага злачынства» рассыльедванье па справе спыненае.

Крымінальная справа супраць Андрэя Цянюты, Арсения Ягорчанкі і Кірылы Атаманчыка

18 верасьня ўпраўленнем КДБ па Гомельскай вобласці была ўзбуджаная крымінальная справа па факце дзейнасці незарэгістраванага моладзевага аб'яднаньня «Малады Фронт» згодна з арт. 193.1 Крымінальнага кодэкса – «Арганізацыя дзейнасці аб'яднаньня, фонду ці рэлігійнай арганізацыі, якая не прыйшла дзяржаўнай рэгістрацыі ці ўдзел у ёй». Падазраванымі па справе былі прызнаныя гомельскі актывіст Андрэй Цянют, актывіст са Жлобіну Кірыл Атаманчык і моладзевы актывіст са Светлагорску Арсеній Ягорчанка. У пастанове аб прызнаныні К. Атаманчыка падазраваным, выдадзенай дазнавацелем старэйшым лейтэнантам Андрэем Коласавым, было ўказана, што актывіст разам з нявызначанымі асобамі ажыццяўляе дэструктыўную дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Малады Фронт». У прыватнасці, наносяць на фасады будынкаў і пабудоваў сімволіку арганізацыі, а таксама надпісы дэструктыўнага характару. Па меркаваныні съледчага, гэта робіцца «з мэтай папулярызацыі ідэалогіі арганізацыі «Малады Фронт» і стварэння ілюзіі ў грамадстве аб наяўнасці шырокага супраціву дзеючай уладзе». Аналагічныя абвінавачаныні ўтрымліваліся ў пастановах, атрыманых Арсенiem Ягорчанкам і Андрэем Цянютам.

16 лістапада съледчы ўпраўлення КГБ па Гомельскай вобласці Дэмітрый Седляроў паведаміў падазраваным аб прыпыненыні съледзтва па крымінальнай справе па

прычыне «немагчымасыці вытворчасыці съледчых дзеяньняў, без якіх ня можа быць прынятае рашэнне аб за- вяршэнні папярэдняга съледзтва». 14 сінёйня вытворчасыці па крымінальнай справе зноўку была адноўленая. На канец 2007 году матэрыялы справы знаходзіліся на этапе папярэдняга съледства.

Крымінальная справа супраць Кацярыны Салаўёвой

Супраць моладзевай актывісткі з Лепеля, студэнткі другога курсу гісторыка-філалагічнага факультэту Палацкага дзяржаўнага універсітэту Кацярыны Салаўёвой 28 сінёйня была ўзбуджаная крымінальная справа па арт. 193.1 Крымінальнага кодэксу – «Арганізацыя дзеяньнісці грамадзкага аб’яднання, рэлігійнай арганізацыі ці фонду, якія не прыйшлі дзяржаўнай рэгістрацыі ці ўдзел у іх». Паводле пастановы аб узбуджэнні крымінальной справы, Кацярына Салаўёва падазраецца ў дзеяньнісці ад імя незарэгістраванай моладзевай арганізацыі «Малады Фронт». На канец 2007 году па крымінальной справе праводзіліся съледчыя дзеяньні.

Крымінальная справа супраць Сяргея Панамарова

29 верасьня 2006 году супраць рэдактара самавыда-вецкага бюлетэню «Бойкий Клецк» Сяргея Панамарова з гораду Клецку Менскай вобласці была ўзбуджаная крымінальная справа паводле ч.2 арт. 188 Крымінальнага кодэксу – «Паклён у друкаваных сродках». Нагодай для ўзбуджэння справы стала нататка ў бюлетэні пра кірауніка Клецкай юрыдычнай кансультатыўнай Наталію Семашкевіч. На працягу гэтага часу съледзтва па крымінальнай справе пяць разоў прыпынялася і аднаўлялася, хаця праведзеная двойчы адмысловая лінгвістычная экспертыза не падцвердзіла факту паклёпу ў публікацыях Сяргея Панамарова. Апошні раз съледзтва па справе было адноўленае 17 верасьня памочнікам пракурора г. Клецку Валянцінай Лябедзька, а прыпыненае праз два месяцы – у канцы лістапада.

Крымінальная справа супраць Анджэя Лісоўскага

29 кастрычніка 2006 году на кантрольна-прапускным пункце «Прывалкі», што знаходзіцца на беларуска-літоўскай мяжы, быў затрыманы аўтамабіль актыўіста Саюза палякаў на Беларусі Анджэя Лісоўскага, у якім таксама знаходзіліся старшыня непрызнанага беларускімі ўладамі СПБ Анжаліка Борыс і Тэрэса Сельвончык. Лідэры арганізацыі вярталіся з Вільні, дзе прымалі ўдзел у паседжанні агульнаеўрапейскай арганізацыі польскіх таварыстваў. Падчас дагляду машыны ў зынешнім люстэрку памежнікі знайшлі невядомы парашок. Усіх даставілі ў Гарадзенскі абласны психанеўралагічны дыспансер і ўзялі аналіз крыўі на наркотыкі, вынікі якога былі адмоўнымі. Аўтамабіль забралі супрацоўнікі Упраўлення КДБ па Гарадзенскай вобласці для правядзеньня съедчых дзеянняў.

Пасля правядзеньня адмысловай экспертызы, кіраўніцтва Гарадзенскай мытні заяўіла, што парашок зъяўляўся амфітамінам. Анджэй Лісоўскі быў прызнаны падазраваным па факце кантрабанды наркотыкаў, і, нягледзячы на тое, што шматлікія крыміналістычныя экспертызы ніякіх вынікаў не далі, знаходзіўся пад падпіскай аб навывезьдзе. У сваю чаргу Рада СПБ заяўіла, што выпадак з наркотыкамі – палітычная правакацыя беларускіх уладаў. 19 красавіка 2007 году крымінальная справа ў дачыненіі да Анджэя Лісоўскага была закрыта. Аўтамабіль вярнулі гаспадару, але новыя акамулятары у ім аказаўся заменены на ўжываны. Акрамя гэтага, пашкоджана лабавое шкло і праўбіта кола.

Крымінальная справа супраць Аляксандра Крутога

Крымінальная справа па арт. 368 КК РБ – «Абраца Прэзідэнта РБ» была ўзбуджана супраць праваабаронцы з Нясьвіжу Аляксандра Крутога яшчэ ў траўні 2003 года. Падставай паслужылі распаўсюджаныя ўлёткі нібыта зняважлівага зъместу, у якіх, паводле словаў самога Крутога, было напісаныя наступнае: «Органы власти склоня-

ются ко злу (творят зло). Я говорю: Лукашэн Ко злу не склоняется». Паколькі «Ко» было напісана асобна, пра-ваабаронца ня мог зразумець, у чым тут абраза. Некалькі гадоў авбінавачаны жыў у Менску, і быў затрыманы толькі ў восень 2007 году. Спачатку грамадзкі актывіст утрымліваўся ў Жодзінскім СІЗА, пасля знаходзіўся ў рэспубліканскім псіхіячрычным шпіталі. На канец сьнежня 2007 году матэрыялы справы былі накіраваны ў суд.

«Гэта бескампрамісны і валявы чалавек, меў вялікі архіў дакументаў, бо не прапускаў ніводнага выпадку парушэння правой сваіх землякоў», — адзначыў рэдактар і выдавец незалежнай нясвіжскай газеты «Брама» Але́сь Язвінскі.

Крымінальная справа супраць Дар’і Ілыніч

Студэнтка гістарычнага факультэту БДУ Дар’я Ілыніч у сакавіку разам з групай моладзі прымала ўдзел у адукацыйнай праграме, якая праходзіла ў Польшчы. Перад паездкай Дар’я захварэла, у сувязі з чым яе маці Наталя Ілыніч звярнулася да доктара бальніцы ў Мар’інай Горцы з просьбай выдаць яе дачцы адпаведную даведку. Даведка была выдадзеная, аднак студэнтка адчула сябе лепей і паехала на семінар. Пасля паездкі ў Польшчу ва універсітэт да Дар’і Ілыніч прыйшлі супрацоўнікі КДБ і настойвалі на tym, каб дзяўчына прадставіла ім інфармацыю аб арганізатарах адукацыйнай праграмы і яе ўдзельніках. Супрацоўнікі КДБ пагражалі ў выпадку адмовы ад супрацоўніцтва ўзбудзіць супраць яе, маці, а таксама доктара крымінальныя справы. Дзяўчына не пагадзілася на супрацоўніцтва, пасля чаго супраць яе маці і доктаркі была ўзбуджаная крымінальная справа па ч.5 арт. 16 і ч.1 арт. 427 Крымінальнага кодэксу – «Падбухторванье да службова-га падлогу» у сувязі з атрыманьнем медыцынскай даведкі. Суд пакараў жанчын папраўчымі работамі тэрмінам на 1 год і 6 месацаў з утрыманьнем 20% заробку штомесяц.

У сьнежні крымінальная справа па арт. 380 Крымінальнага кодэксу – «Падробка, выраб, выкарыстань-

не ці збыт падробных дакументаў, штампаў, пячатак, бланкаў» – была ўзбуджаная супраць Дар'і Ілыніч. На канец 2007 году вялося папярэднє расьследванье.

Крымінальная справа супраць Аляксандра Зьдзівіжкова

22 лютага 2006 году па выніках праверкі, праведзенай прокуратурай і КДБ, была ўзбуджаная крымінальная справа па ч.1 арт. 130 Крымінальнага кодэкса – «Распальванье расавай, нацыянальнай ці рэлігійнай варожасці» у сувязі з перадрукам у газеце «Згода» карыкатураў з дацкай газеты «Jullands-Posten» на прарока Мухамеда. Праверка праводзілася на падставе звароту ў праваахоўныя органы старшыні рэлігійнага аб'яднання «Духоўнае ўпраўленыне мусульманаў Рэспублікі Беларусь» муфція Ісмаіла Варановіча, палітычнага перадрук карыкатур абразылівым для мусульман. Нягледзячы на тое, што выданье не было распаўсюджанае, а па рашэнню Вярхоўнага суда ад 17 сакавіка 2006 году рэгістрацыя выданья была скасаваная, крымінальная справа супраць не была спыненая. Падазраваным па справе быў прызнаны намеснік галоўнага рэдактара газеты «Згода» Аляксандр Зьдзівіжкоў. Летам 2006 году журналіст зъехаў з Беларусі, і расьследванье справы было прыпыненае, а подазраваны абвешчаны ў вышук. 18 лістапада 2007 году Аляксандр Зьдзівіжкоў быў арыштаваны, калі прыехаў на магілу свайго бацькі ў Барысаў, і ўтрымліваўся пад вартай у съедчым ізалятары КДБ, так званай «амерыканцы». Судовае разбіральніцтва прызначанае на 11-га студзеня 2008 году ў Менскім гарадзкім судзе.

Крымінальная справа супраць Валерыя Місьнікава

У канцы 2006 году супраць віцебскага юрыста і праваабаронцы Валерыя Місьнікава прокуратурой Віцебскай вобласці была ўзбуджаная крымінальная справа

спачатку па арт. 369 Крымінальнага кодэксу – «Абраза прадстаўніка ўлады», а затым і па ч. 2 арт. 377 – «Выкраданье ці пашкоджанье дакументаў, пячатак асаблівай важнасьці». Валеры Місьнікаў абвінавачваўся ў tym, што ў сваіх скаргах на імя прокурора Віцебскай вобласці наўмысна, з мэтай прыніжэння гонару, годнасьці асобы і прафесійных якасцяў абразіў начальніка аддзелу прокуратуры Віцебскай вобласці А.Балееву і старэйшага съледчага па важнейшых спраўах прокуратуры Віцебскай вобласці А. Таўтына. Таксама Місьнікаў быў абвінавачаны ў выкраданні тамоў крымінальнай спраўы ў працоўны час з кабінета съледчага прокуратуры.

У чэрвені 2007 году згодна з пастановай съледчага прокуратуры Валеры Місьнікаў быў падвергнуты судова-мэдыцынскай экспертызе ў псіхіяtryчнай бальніцы «Навінкі» Менскага раёну, эксперты якой паставілі дыягноз: «паранаідалнае зъмяненне асобы». У пачатку верасьня пастановай суда, які праходзіў у закрытым рэжыме, пра-ваабаронца быў прыцягнуты да прымяненьня прымусовых мераў бясьпекі і лячэння ў псіхіяtryчным шпіталі звычайнага назірання. У лістападзе Віцебскі абласны суд разгледзеў касацыйную скрагу юриста і пакінуў яе без задавальнення, а раслэнне суда першай інстанцыі бяз зъменаў. З 16 кастрычніка Валеры Місьнікаў утрымліваецца ва ўстанове аховы здароўя «Браслаўская абласная псіхбалыніца «Слабодка». Згодна з загадам Міністэрства аховы здароўя ад 05.11.1999 № 337 і зацверджаным гэтым загадам Палажэннем «Аб шпіталізацыі хворых у псіхіяtryчныя стацыянары», шпіталізацыя грамадзяніна ў псіхіяtryчныя стацыянар ажыццяўляецца, калі ён ўяўляе непасрэднюю небясьпеку для сябе і (ці) акружуючых. Непасрэдная небясьпека можа быць абумоўленая некаторымі захворваннямі і псіхічнымі паталогіямі, аднак у іх пераліку няма захворвання, якім, на думку псіхіятараў, пакутуе В. Місьнікаў. Гэта азначае, што ён не падлягаў шпіталізацыі ў псіхіяtryчныя стацыянар.

Зъмест

Уступ.....	3
1. Канстанцін Лукашоў	6
2. Зъміцер Хведарук	13
3. Барыс Гарэцкі	19
4. Алег Корбан.....	22
5. Аляксей Янушэўскі.....	26
6. Наста Палажанка.....	31
7. Валер Шчукін	36
8. Андрэй Клімаў.....	41
9. Наста Азарка.....	48
10. Іван Шыла	51
11. Яраслаў Грышчэння	56
12. Зъміцер Дашкевіч.....	61
13. Натальля Ілыніч.....	68
14. Артур Фінькевіч	74
15. Спыненяя альбо незавершаныя	
крымінальныя справы.....	81

Складаньне, рэдактура: Алена Лапцёнак

Карэктура: Натальля Карнеенка

Druk: «Offset-Print», ul. Broniewskiego 14, Białystok